

ПЛОВДИВСКИ УНИВЕРСИТЕТ

ИЗДАНИЕ ЗА ОБРАЗОВАНИЕ, НАУКА И КУЛТУРА

Брой 10 (543) година XLII

17 декември 2024 година

Четирима юристи са отличени с ректорската стипендия „Студент на годината“

На стр. 7

Националната научна конференция
„Физика – Инженерство – Технологии“

На стр. 5

Студентите от университета – отново
с големи сърца, този път – за най-малките

На стр. 14

Бележити личности на българската просвета
и култура – проф. д-р Иван Шишманов

На стр. 9

Четиримата студенти заедно с треньорите Антоний Гатов и Тодор Рогошев след победата в националните кръгове на най-престижното международно състезание по право, което е на името на Филип Джесъл

Стр. 2

Общото събрание прие отчета на ректора и избра нови членове на Академичния съвет

❄️ ❄️ ❄️

На всички студенти,
преподаватели и служители
от Пловдивския университет
пожелаваме весела Коледа
и щастлива Нова година!

Редакцията

В Броя ще прогледете още:

- ▶ Стартира четвъртият сезон на Start-up Academy в университета
- ▶ Трите лица на италианския смях – Едуардо де Филипо, Дарио Фо и Джорджо Габер
- ▶ Над 100 преподаватели от Пловдивския университет преминаха обучение по дигитална психология

Общото събрание прие отчета на ректора и избра нови членове на Академичния съвет

На 29 ноември 2024 година доц. д-р Мария Стоянова в качеството си на председател свика Общото събрание на Пловдивския университет „Паисий Хилендарски“ на основание на чл. 28, ал. 1 от Закона за висшето образование и във връзка с чл. 19 от Правилника за устройството и дейността на висшето училище. Събранието се проведе в Спортната зала на университета, като първата точка от дневния ред включваше избор на членове на комисиите, които да осигурят работата на форума. Втората точка бе отчетът на ректора

Проф. Румен Младенов

проф. д-р Румен Младенов за изминалата една година от неговия втори мандат. Следващата точка включваше отчет на председателя на Контролния съвет – проф. д-р Люба Панайотова. Четвърта точка бе свързана с избора на нови членове на Академичния съвет, които да попълнят на квотен принцип местата на напусналите.

При избирането му за ректор проф. Младенов изтъкна три основни цели през новия мандат – да продължи да работи за развитие на научната дейност в посока към реализация на резултатите от научните изследвания и комерсиализация на продуктите, получени от тази дейност; да се създадат механизми за привличане и задържане на млади преподаватели; да се поемат обществени ангажименти с национална значимост.

Преди да започне своя отчет по същество, проф. Румен Младенов представи персонално своите заместници, членовете на Академичния съвет, ръководителите на факултетите, филиалите и останалите лица с ръководни функции в университета и неговите звена. Той отбеляза и няколко важни факта, свързани с работата му като ректор – за дейността си се отчита пред Академичния съвет, Общото събрание на университета и пред министъра на образованието и науката, като междувременно трябва да съблюдава изискванията на повече от тридесет закона, както и Правилника за устройството и дейността на Пловдивския университет.

Представители на академичното ръководство на университета

В своето експозе проф. Младенов се спря на някои от най-важните моменти от развитието на висшето училище през изминалата една година от началото на мандата. Той отбеляза нарастващия авторитет на Пловдивския университет като образователен и научен център в национален и в международен план, което е отразено както в различните рейтингови класации, така и във финансов аспект, което е видно от повишаването на заплатите, увеличаването на бюджета и собствените приходи.

Отчети направиха и заместник ректорите в рамките на своите ресори: проф. д-р Пламен Стоянов – учебна дейност; проф. д-р Теменужка Йовчева – научноизследователска дейност; доц. д-р Борян Янев – международна дейност и връзки с обществеността; проф. д-р Невена Милева – проектна дейност; проф. д-р Станислав Кабаиванов – акредитационна дейност; проф. д-р Владимира Ангелова – качество и атестация.

След проведеното тайно гласуване Общото събрание избра за нови членове на Академичния съвет от квотата на студентите: Борислава Петрова Гюрова – Педагогически факултет, Вяра Борисова Трифонова – Юридически факултет, Димитър Атанасов Стоянов – Филологически факултет, Пламен Николаев Йордов – Биологически факултет, Пламена Антонова Радева – Химически факултет, Татяна Огнянова Русева – Физико-технологичен факултет.

Завръщане от Атина във Виена през Пловдив – вече десетилетна традиция за студенти и докторанти българи

Над 70 участници от 24 университета (от Австрия, България, Великобритания, Германия, Гърция, Индия, Италия, Китай, Полша, Словения, Сърбия, Украйна, Унгария, Япония и др.) дискутират във Виена културата, литературата, езика, обществените нагласи, историческият път и съвременността. „Кръстопътища: интровертност и екстравертност на българската култура. Европейски контексти“ е надсловът на Десетата международна интердисциплинарна конференция за студенти и докторанти в столицата на Австрия. Форумът, чието издание е под патронажа на вицепрезидента на България Илияна Йотова, е продължение на традиционната среща с българистична тематика на студенти и докторанти от различни страни, провеждана от 2014 г. в Българския културен институт „Дом Витгенщайн“ във Виена. Другите организатори са Атинският национален и Каподистриев университет (Гърция), Славянският семинар на Университета „Алберт Лудвиг“ – Фрайбург (Германия), както и Филологическият факултет на Пловдивския университет „Паисий Хилендарски“. Партньори са Министерството на образованието и науката, лекторатите по български език, литература и култура към чуждестранни университети, Министерството на

културата, посолството на България в Австрия, Асоциацията на лекторите по български език, литература и култура (АЛБЕЛК) и НИОН „Аз-буки“.

На откриването беше представен българският превод на „Славянски свят“, лекционен курс на проф. Иван Шишманов, четен в Университета „Алберт Лудвиг“ – Фрайбург, през 1923–1924 г. Изданието е по случай 155-годишнината на БАН и е осъществено с личната ангажираност на акад. Юлиан Ревалски. Представен беше и сборникът с докладите от Деветата международна интердисциплинарна конференция за студенти и докторанти „Рах Еугораеа: гневът и мирът в европейската цивилизация. Български рефлексии“ (НИОН „Аз-буки“, 2024), проведена в Атина през 2023 г. Участниците се запознаха също с английския превод на „Мисия Туран“ от Алек Попов и със сборника „Обаянието Е. Т. А. Хофман“.

Нови моменти в традиционната конферентна програма са литературната вечер с участието на студенти и преподаватели, както и проектната секция, чиято цел е да очертае перспективи за академично и професионално развитие на младите българи.

В Берлин се проведе международната интердисциплинарна научна конференция *Българистиката в полето на съвременната хуманитаристика*

В навечерието на Деня на народните будители екипът на Пловдивския университет към Националната научна програма „Развитие и утвърждаване на българистиката в чужбина“, в партньорство с няколко институции в Берлин – Българския културен институт, Института по славистика и унгарология към Хумболтовия университет и Посолството на Република България в Германия – проведе международна интердисциплинарна научна конференция на тема „Българистиката в полето на съвременната хуманитаристика“.

В продължение на два дни, 27 и 28 октомври 2024 г., домакините от Българския културен институт в Берлин и Хумболтовия университет осигуриха срещата на утвърдени учени от Европа и САЩ, които дискутираха предизвикателствата пред съвременната българистика. Начало на международната научна конференция, реализирана под патронажа на г-н Найден Тодоров, министър на културата, дадоха специалните гости на научния форум – г-н Григор Порожанов, посланик на Република България в Берлин, г-н Борислав Петранов, директор на Българския културен институт, проф. д.ф.н. Любка Липчева-Пранджева, ръководител на екипа на Пловдивския университет, и доц. д-р Елка Трайкова, ръководител

Проф. Любка Липчева-Пранджева

Обща снимка на участниците в конференцията

на ННП „Развитие и утвърждаване на българистиката в чужбина“. Поздравително слово изнесе специалният гост на форума – писателя Георги Господинов.

В конференцията взеха участие 25 учени от 18 университета и академии на науките в 9 страни, а програмата на събитието включваше четири работни сесии и една кръгла маса, които дадоха шанс на българистите да споделят своите научни изследвания.

Домакин на събитието през първия ден от неговото провеждане беше Българският културен институт в Берлин. Тогава се проведе работна сесия, обединена от въпросите на литературознанието, с водещ и основен докладчик проф. Галин Тиханов от лондонския университет „Краллица Мери“, и с участници Хенрике Шмит от Свободния университет в Берлин и проф. Гражина Шват-Гълъбова от Института по славистика към Полската академия на науките.

В последвалата кръгла маса на тема „Малките филологии и изкуственият интелект“ с модератор проф. Кристиан Фос от Хумболтовия университет в дискусията се включиха Владимир Нюман от Берлинската библиотека, д-р Милена Кацарска от Пловдивския университет, проф. Людмил Дуриданов от Нов български университет, Ахим Рабус от университета във Фрайбург и Цветомира Венкова, лектор по български език в Хумболтовия университет.

В края на първия ден участниците имаха възможността да се

Концептуалната идея на екипа на Пловдивския университет към Националната научна програма „Развитие и утвърждаване на българистиката в чужбина“ за представяне и дебатиране върху актуални проблеми, пред които е изправена съвременната българистика у нас и в чужбина, бе реализирана в рамките на двудневна международна интердисциплинарна конференция. Тя се проведе в Берлин, а основен съорганизатор бе Българският културен институт с директор г-н Борислав Петранов.

наслаждат на концерта на група „Спектрум“ в църквата „Апостол Павел“ в берлинския квартал „Шонеберг“.

Домакин през втория ден от конференцията бе Хумболтовият университет. Програмата на форума премина в три работни сесии. Първата бе посветена на темата „Превод и културен трансфер“. Основен докладчик и модератор бе проф. д.ф.н. Любка Липчева-Пранджева от Филологическия факултет на Пловдивския университет, а свои доклади представиха д-р Михаела Харпър от Университета „Билкент“, Анкара, Турция, преводачите Александър Зицман от Виенския университет, доц. д-р Магдалена Питлак от Ягелонския университет в Краков, Полша, както и Антие Контиус – ръководител на екипа на международната издателска фондация TRADUKI.

В работната сесия „История, етнология, социология“ представи своите актуални изследвания проф. д.н.к. Мария Шнитер от Философско-историческия факултет на Пловдивския университет, проф. д-р Диана Мишкова, директор на Центъра за академични изследвания, проф. д-р Аделина Ангушева от Манчестърския университет, проф. д-р Маркус Вийн от Американския университет в България.

Проф. Галин Тиханов представя своя доклад

В областта на езикознанието среща на идеите си дадоха проф. Илияна Кръпова от университета Ка Фоскари, Венеция, проф. Таня Иванова-Съливан от университета в Лос Анджелис, проф. Пенка Статева от университета в Нова Горица, Словения, както и проф. Румяна Панчева от университета в Санта Круз, Калифорния.

Конференцията завърши със среща на писателя Георги Господинов с многобройната публика, изпълнила Актвата зала на Хумболтовия университет, като срещата беше moderирана от проф. Кристиан Фос, директор на Института по славистика и унгарология на Хумболтовия университет.

Научният форум „Българистиката в полето на съвременната хуманитаристика“ завърши с планиране на следваща среща за нови интелектуални предизвикателства в полето на българистиката.

Предстои публикуването на всички доклади от научната конференция.

Борислава КОСТОВА
член на екипа на ННП „Развитие и утвърждаване на българистиката в чужбина“

Химическият факултет подписа договор за сътрудничество с българския клон на мултинационален гигант в производството на стъкло

Гл. ас. д-р Ирена КОСТОВА

В резултат на дългогодишното партньорство между Катедрата по химична технология и португалския гигант в стъкларската промишленост **БиЕй Глас България ЕАД** (Стъкларски завод – Пловдив) Химическият факултет получи дарение, което ще подпомогне учебната дейност. Дарението включва широкообхватен апарат за спектрометричен анализ, модел SP-UV1100, предназначен за учебната лаборатория по неорганична химична технология, както и Ge кристал за Platinum – ATR модул, спектрален обхват 550 – 5000 см⁻¹, предназначен за лабораторията по органичен синтез към Катедрата по органична химия.

Сътрудничеството между Химическия факултет и Стъкларския завод продължава от десетилетия благодарение на интензивното изучаване на дисциплината „Химична технология“, като значителен дял от нея е силикатната промишленост, в която се

съответната технологична схема. След като стана част от мултинационалния консорциум **BA Glass Group**, в Стъкларския завод се направи модернизация и автоматизация на много високо ниво благодарение на значителните инвестиции и стремежа към пазарно и технологично лидерство, което превърна пловдивския завод в една от най-желаните фирми за теренно обучение на студенти.

Представители на БиЕй Глас България ЕАД и на ръководството на Химическия факултет при връчването на дарението

БиЕй Глас България ЕАД и Химическият факултет на Пловдивския университет са партньори по договор за сътрудничество и съвместна дейност в областта на научната, научно-приложната, изследователската, издателската, консултантската и преподавателската дейност от месец септември 2024 година. Заводът проявява траен интерес към възпитаниците на Химическия факултет, като заявява това и с участието си в Дните на кариерата, както и в събитията, организирани от Клуба на предприемача.

Сключеният договор за сътрудничество между Химическия факултет и направеното дарение затвърдиха дългогодишното партньорство между двете институции.

включва и производството на стъкло. Ежегодно се провеждат практически занятия със студенти на територията на завода, където преподавателите ги запознават с производството на стъкло по

Над 100 преподаватели от Пловдивския университет преминаха обучение по дигитална психология

През месец ноември 2024 година повече от 100 преподаватели от Пловдивския университет „Паисий Хилендарски“ преминаха обучение по дигитална психология. Сред целите на програмата, разделена в 6 модула, бяха придобиване на умения за работа със студенти в дигитална среда, насърчаване на критичното мислене, разпознаване на онлайн рискове.

Първият модул въведе участниците в терминологията, свързана с дигиталната психология, като акцентира върху спецификите на поколението Z. Следващата част от обучението бе

посветена на влиянието на социалните мрежи и интернет, както и на рисковете от депресия, кибертормоз и социално сравнение. Третият модул постави акцент върху киберпсихологията със специално внимание върху етиката в интернет. Четвъртият модул даде насоки за безопасна работа с университетска документация

и съхраняването на данни, например прилагането и криптирането на облачни услуги. Работата по петия модул засегна изкуствения интелект в образованието. Последната част от обучението предложи стратегии за развитие на критичното мислене и дигиталната грамотност, като наблегна на управлението на времето.

Обучението се проведе в корпуса на Педагогическия факултет в Новата сграда на Пловдивския университет при засилен интерес поради актуалността на тематиката.

Момент от обучението

Националната научна конференция с международно участие „Физика – инженерство – технологии“

Гл. ас. д-р Анелия ДАКОВА-МОЛЛОВА

Националната научна конференция „Физика – инженерство – технологии“ е ежегоден форум, който по традиция се организира от Физико-технологичния факултет на Пловдивския университет „Паисий Хилендарски“ съвместно с Фондация „Еврика“. Тазгодишното издание е част от по-мощно замисления проект „Физика – инженерство – технологии“, надграждащ съвместната дейност на двете организации.

Официалното откриване на конференцията

Конференцията се проведе на 27 и 28 ноември 2024 година, а в качеството си на домакин деканът на Физико-технологичния факултет доц. д-р Силвия Стоянова-Петрова приветства на откриването в зала „Пълдин“ на парк хотел „Санкт Петербург“ присъстващите над 150 души – участници, гости, студенти и преподаватели. Събитието бе уважено от заместник-ректора на Пловдивския университет по проектната дейност проф. д-р Невена Милева и заместник-ректора по научноизследователската дейност проф. д-р Теменужка Йовчева, която прочете поздравителен адрес от ректора на Пловдивския университет проф. д-р Румен Младенов. Специален гост на конференцията бе и г-н Григор Цанков, изпълнителен директор на Фондация „Еврика“. Той получи почетна грамота от декана на ФТФ в знак на признателност за ползотворната съвместна дейност на двете организации.

Идеята е националната научна конференция да осигурява форум за обсъждане на иновативни идеи и актуални проблеми в областта на физиката, инженерството, комуникациите, електрониката, биоинженерството и образователните технологии. Първоначално тя бе замислена и организирана под формата на Юбилейна студентска научна сесия по физика през 2011 година по повод на 50-годишнината на Пловдивския университет. По-късно научният форум се трансформира в Национална студентска научна конференция по физика и инженерни технологии. След прекъсване от няколко години мероприятиято бе подновено в настоящия му формат, в който участие взимат вече не само студенти и докторанти, но и утвърдени специалисти от страната и чужбина. За трета поредна година конференцията е с международно участие. Чуждестранните гости на събитието бяха изявени учени от Великобритания, Румъния, Индия и Швеция.

Благодарение на Фондация „Еврика“ конференцията продължава да поддържа младежкия си характер, като всяка година в рамките на форума се връчва специална награда „Най-добро научно постижение...“ на изявени млади учени, студенти и докторанти. Най-актуалните теми и най-атрактивните презентации бяха оценени от специално жури от преподаватели на ФТФ в състав: проф. д-р Мария Марудова, проф. д-р Желязка Райкова, доц. д-р Тодорка Димитрова, доц. д-р Христина Петрова, доц. д-р Надежда Кафадарова, доц. д-р Даниела Шехова и доц. д-р Велко Рупецов.

Наградените студенти, докторанти и млади учени са в следните категории:

• **Най-добро научно постижение в направление „Физически науки“** (устни доклади): **Михаил Атанасов** от Физико-технологичния факултет на Пловдивския университет „Паисий Хилендарски“, тема на доклада: *Автоматизирана система за управление на реактивността в ядрени реактори ВВЕР-1000 (АСУР)*;

• **Най-добро научно постижение в направление „Физически науки“** (постерни доклади): **Мария-Габриела Желева** от Физико-технологичния факултет на Пловдивския университет „Паисий Хилендарски“, тема на доклада: *Trapping and acceleration of neutral particles by ultra-short laser pulses*;

• **Най-добро научно постижение в направление „Инженерни и технически науки“** (устни доклади): **Йордан Илиев** от Института по електрохимия и енергийни системи „Академик Евгени Будевски“ – БАН, тема на доклада: *Подход за оптимизация на работата на електролизни клетки – намаляване на деградацията и повишаване на ефективността*;

Участници в конференцията и членове на научното жури

• **Най-добро научно постижение в направление „Инженерни и технически науки“** (постерни доклади): **Катя Каменова-Стоянова** от Института по полимери – БАН, тема на доклада: *Разработване на полимерни мицели, покрити с хиалуронова киселина за комбинирано доставяне на биологично активни вещества с противовъзпалително действие*;

• **Най-добро научно постижение в направление „Образователни технологии“** (устни доклади): **Даниел Марков** от Медицинския университет – Пловдив, тема на доклада: *Приложение на изкуствен интелект в обучението по патология на студентите в МУ – Пловдив*.

При закриването на конференцията деканът на ФТФ доц. д-р Силвия Стоянова награди победителите в конкурса и ги поздрави за отличното представяне. Тя се обърна към участниците с покана да се включат и в следващото издание на конференцията, което се планира отново да бъде в международен формат.

Юристи организираха кръгла маса на тема „Как да чуваме детето в съда?“

На 2 декември 2024 г. се проведе кръглата маса **Гласът на детето: Как да чуваме детето в съда?**, организирана от Юридическия факултет на Пловдивския университет съвместно с Националния институт на правосъдието (НИП).

Форума откриха доц. д-р Даниела Дончева – декан на ЮФ, и Силвия Димитрова – заместник-директор на НИП, а модератор на събитието беше доц. д-р Велина Тодорова – преподавател по семейно и наследствено право във факултета и член на Комитета на ООН за правата на детето. Сред гостите бяха Йохан Визер – заместник-председател на Окръжния съд в Хага, Питър Фльори – независим документалист и член на Националния комитет за подбор на съдии в Нидерландия, както и магистрати от цяла България.

Откриването на кръглата маса

След представянето на филма „Гласът на детето“ (поради заснемането на реални казуси достъпът до прожекцията на филма беше ограничен), проследяващ работата на нидерландски съдии по дела за правата на децата при родителски конфликт, се проведе дискусия, на която се търсеха най-уместните решения с оглед на защитата на интересите на детето. Беше направен паралел между работата на българските и нидерландските правозащитни институции. Продуцентът на филма Питър Фльори сподели идеята си за създаване на подобни филми в България и в други европейски страни. Предвижда се организирането на събития за популяризирането на новите филми.

Юридически факултет

Студенти участваха в научна конференция, посветена на живота и делото на Васил Левски

Д-р Денис ИВАНОВ

На 21 и 22 ноември 2024 г. в Националния музей „Васил Левски“ – Карлово, се проведе научна конференция под надслов „Васил Левски, българската емиграция и освобождението на България“. Основните тематични кръгове на конференцията бяха животът и делото на Васил Левски и други български възрожденци, развитието на националноосвободителното движение и периодичния печат през 60-те и 70-те години на XIX в., както и научните постижения на някои от най-големите специалисти в областта на Българското възрождане. Участие в събитието взеха университетски преподаватели, музейни специалисти и други научни работници от цялата страна.

Сред участниците бяха и шестима студенти от Пловдивския университет „Паисий Хилендарски“.

Сияна Грамадникова – студентка от Филологическия факултет, специалност „Български език и история“, представи доклад на тема „Театралното представление – резонанс в цариградската преса през периода 1871 – 1872 г.“. В доклада на студентите от Философско-историческия факултет Иван Петровски (специалност „История и чужд език“) и Димитър Попов (специалност „История“) бе обърнато внимание на идеологическото влияние на Георги Стойков Раковски върху Васил Левски.

Натали Баръмова представя своя доклад

Пловдивските студенти пред музея на Васил Левски в Карлово

Натали Карлакешева – студентка от Философско-историческия факултет, магистърска програма „Архиви, музеи и публична история“, изнесе доклад, посветен на стратегиите, използвани от Васил Левски по време на обиколките му из България. Доклад на тема „Гана Тачева и спасяването на архива на Карловския революционен комитет“ представи Стефани Пенчева – студентка от Философско-историческия факултет, специалност „История“. Натали Баръмова – студентка от Филологическия факултет, специалност „Български език и история“, изнесе доклад, посветен на ролята на свещеника в българските периодични издания от 1869 – 1871 г. Представените доклади ще бъдат публикувани в книжка № 5 от поредицата на НМ „Васил Левски“ – „Нови документи и изследвания“, чието отпечатване се очаква през първите месеци на 2025 г.

Четирима юристи са отличени с ректорската стипендия „Студент на годината на Пловдивския университет“

През 2020 година бе учредена и връчена за първи път ректорската стипендия „Студент на годината на ПУ „Паисий Хилендарски“. Стипендията е лично дарение на проф. д-р Румен Младенов в размер на една ректорска заплата. Тя се връчва всяка година в навечерието на 8 декември на изявен студент след прецизен подбор на направените номинации от компетентно жури.

Тази година за първи път тя се присъжда за колективно постижение – нейните носители са четирима студенти от Юридическия факултет: Вяра Трифонова, Дебора Михалева, Мария Гинева и Григор Пейков. Ректорската стипендия им се присъжда заради победата в националните кръгове на най-престижното международно състезание по право, което е на името на знаменития

Шампионският юридически тим заедно с треньорите Антоний Гатов и Тодор Рогошев

съдия към Международния съд на ООН – Филип Джесъп. Състезанието възниква през 1960 година в Харвард и представлява симулация на съдебен процес пред същия съд. В него участват отбори от най-престижните университети в света, представители на повече от 100 държави.

Успехите на студентите затвърждават международния авторитет на Пловдивския университет като институция, която подготвя качествени специалисти в областта на правната наука, отбелязва комисията по избора на наградените. „Изключително съм щастлив да виждам целеустремени умни млади хора, които със знанията и труда си издигат още повече престижа на Пловдивския университет“, коментира ректорът проф. Румен Младенов.

Сърдечен отзив на турски студенти за престоя им в Смолян по програмата „Еразъм+“

Приключи успешно „Еразъм“ визитата с цел практика във Филиала на Пловдивския университет в Смолян на докторанта Мурат Айдын от университета „Фират“, Елязъ (Източна Турция), който бе придружаван от съпругата си Илнур, студентка в същия университет. На заминаване те споделиха своите впечатления и изказаха благодарността си.

„Преди да дойдем в България по програмата „Еразъм“, си мислехме, че тук само ще съберем географските данни, необходими за нашите дисертации, ще разгледаме някои забележително-

На екскурзия до Дяволския мост

сти и ще се приберем. Но когато пристигнахме в Смолян, всичко се промени, защото хората тук бяха толкова мили и усмихнати. Изведнъж се почувствахме като у дома си, сред стари познати. Смолян завинаги ще остане в сърцата ни като втори роден град, като наш далечен побратимен град. Ще разказваме много за Смолян и за нашите любими университетски преподаватели, които ни приеха тук за два месеца – проф. Елена Николова и д-р Мария Петкова, която беше до нас от първия до последния ден. Искаме също да благодарим и на Даниела Коджабашева и Мария Главчева

от Филиалната библиотека, на любезната секретарка Валентина Пчеларова и на всички преподаватели. Не забравяйте, че вече имате свой дом в нашия град Елязъ и очакваме да ни посетите.

Освен да благодарим, искаме да споделим и нашите преживявания в Родопите. Тук има много красива природа и забележителности, като Смолянския водопад и Дяволския мост край Ардино. Невероятно е, че във всеки български град има музеи! Има също много празници и събори – ние бяхме на Празника на Рудозем и там играхме хоро. Беше много весело, а звукът на гайдата беше невероятен. Много красива пещера е Ухловица, макар и малко страшна! Винаги ще си спомняме това, когато разказваме за прекрасната природа на България и необятните ѝ гори. Ние дойдохме тук, без да знаем и дума български, а ще се завърнем с познания по разговорния език. Никога няма да забравим България с нейната прекрасна природа, култура и мили хора. Оставаме с най-добри впечатления и се надяваме някой ден да дойдем пак. Довиждане, хора с топли сърца, довиждане, често ветровит, с бели облаци, красив град!“

Търсят се доброволци за програмата „Еразъм+“

Отдел „Международно сътрудничество“ на Пловдивския университет „Паисий Хилендарски“ обявява кампания за набиране на нови „Еразъм“ доброволци (buddies), които да се включат в работата с входящи чуждестранни студенти.

„Еразъм“ доброволците съдействат при посрещането и настаняването на студентите, както и при издаване на карта за градски транспорт, ориентирани в университета и града. Доброволците са част и от социалните събития, като екскурзии, посещения на музеи и други, организирани от университета за „Еразъм“ студентите.

Това е добра възможност да упражните езиковите си умения и да опознаете нови култури, като също така ще се запознаете по-отблизо и със самата програма „Еразъм+“. Ако проявявате интерес или имате нужда от повече информация, посетете отдел „Международно сътрудничество“ в кабинет 349, ет. 3, намиращ се в Ректората.

С две лекции започна четвъртият сезон на Start-up Academy в Пловдивския университет

Доц. д-р Даниела ПАСТАРМАДЖИЕВА

На 27 ноември 2024 г. в 6. аудитория на Ректората на Пловдивския университет „Паисий Хилендарски“ бе поставено началото на четвъртият сезон на Start-up Academy – платформа, която насърчава развитието на предприемачески таланти и идеи.

Доц. Димитър Деков

Събитието бе открито от ректора на университета, проф. д-р Румен Младенов, който подчерта значимостта на инициативата за изграждането на предприемаческа екосистема в университета. Той изрази благодарност към Офиса за технологичен трансфер, Студентския съвет и Клуба на мениджъра за тяхната отдаденост. Доц. д-р Димитър Деков, директор на Офиса за технологичен трансфер, също отправи приветствия към участниците.

Специални гости на откриването бяха ректорът проф. Румен Младенов и заместник-ректорът проф. Темуужка Йовчева

успешни стратегии за прилагане на тези принципи в бизнеса, като представи практически насоки и вдъхновяващи примери. Лекцията завърши с въпроси от аудиторията, което направи събитието още по-полезно и вдъхновяващо.

Start-up Academy продължава да обединява утвърдени професионалисти и мотивирани студенти, създавайки общност от бъдещи лидери в предприемачеството. Програмата на сезона обещава още вълнуващи срещи и възможности за обмен на опит.

За предстоящите събития може да се информирате от сайта (<https://tto.uni-plovdiv.bg/>) и фейсбук страницата на инициативата (<https://www.facebook.com/TTOUniPlovdiv/>)!

Отличени студенти от Юридическия факултет

По случай студентския празник – 8 декември, деканът на Юридическия факултет доц. д-р Даниела Дончева и Адвокатска колегия – Пловдив присъдиха за четвърта година поред награди на изяви студенти. Носителите на наградите бяха определени след проведен конкурс, като бяха събрани и анализирани данни от участниците за техните постижения в и извън областта на правото, лидерски и организационни умения, работа в екип и др.

Комисията по селекцията класира най-високо студентите от втори курс редовно обучение Ивет Кузева и Евгений Караланов, а награждаването се състоя на 10 декември в деканата на факултета. Пожелаваме им още много успехи!

Наградените студенти заедно с декана доц. Даниела Дончева

Доц. Мина Ангелова, Снежина Сулева и лекторът Ивайло Георгиев

Официалната програма бе последвана от първата лекция за сезона с лектор Ивайло Георгиев – организатор на „Нощта на предприемачите“. Той представи темата „Пътят към успеха в предприемачеството“, която провокира активен диалог с аудиторията. Георгиев сподели своите уроци от практиката, акцентирайки върху значението на упоритата работа и страстта като двигатели за успеха. Вярваме, че споделянето ще вдъхне увереност на всички, че с труд и постоянство всяка идея може да се превърне в реалност.

На 4 декември 2024 г. гост лектор в програмата на сезона бе Ангел Ранчински, а темата на неговата презентация – „Професионално препоръчителство: световни практики и местни примери“ – предизвика оживени дискусии. Ранчински запозна студентите с

Ангел Ранчински

Бележити личности на българската просвета и култура

Проф. д-р Иван Шишманов

Доц. д-р Юлия НИКОЛОВА

Иван Шишманов е роден на 22 юни 1862 година в Свищов. Първороден син на Димитър Емануилов Шишманов и Неделя (Кириечи) Шишманова (по баща – Иванова Божинова). След него се раждат Емануил (Манол), Мария (Мара) и Александър (починал още като дете).

Израства в Преображенската махала, където негови съседи и връстници са Алеко Константинов (р. 1863 г.) – син на първата му братовчедка Тинка Хаджииванова (дъщеря на Елена Шишманова), братът на Тинка – Иван Хаджииванов (р. 1864 г.), Цветан Радославов (р. 1863 г.), Димитър Станчов (р. 1863 г.) и др. Учи в класното училище в махалата, утвърдило се близо половин век преди това чрез името на своя създател Емануил Васкидович. През периода 1874 – 1875 г. е във Видин заедно с баща си, а от следващата година е ученик в Педагогическото училище във Виена.

През лятото на 1879 г. (10 – 25 август), вероятно във ваканционните дни, Иван Шишманов е преподавател в Първия педагогически курс в Свищов. А през 1882 – 1883 г. вече е учител в родния си град и директор на всички начални училища. Заедно с Никола Живков и Франтишек Сплитек (също учители в Свищов) основава „Учителска дружба“ – първото професионално учителско дружество в Северна България. Обикалят и околните селища, като се стремят да обучат учителите и да им разяснят новостите в образователната система.

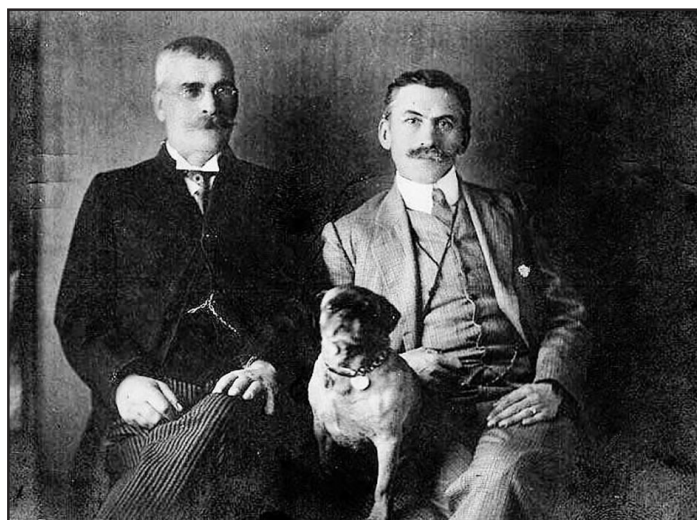

Иван Шишманов като ученик във Виена

На следващата година с държавна стипендия заминава да продължи образованието си. Следва философия в Йена (1884 г.), в Женева (1885 – 1886 г.) и завършва в Лайпциг с докторат. Запознава се с видни европейски учени и общественици. В Женева се свързва с украинския учен емигрант Михаил Драгоманов и се оженва за дъщеря му Лидия.

Иван Шишманов е един от основателите на Висшето училище (дн. Софийски университет „Св. Климент Охридски“) и дългогодишен преподавател (до 1928 г.) в него. Редовен професор е от 1911 г.

Едновременно работи и в Министерството на народното просвещение. През 1902 г. е избран за действителен член на БКД (днес БАН). От 5 май 1903 г. до 5 януари 1907 г. е министър на народното просвещение. Позициите си за българското образование и култура развива в „Основите на училищната ни политика и бюджетът за 1904 г.“. Съдейства за откриването на Народния театър, на Музикалното училище, на Рисувалното училище, на Народния етнографски музей, на Археологическото дружество, на Института за слепи, на Училището за глухонemi деца, на Учителско-лекарския съюз, на Съюза на българските читалища, на Българската секция на ПЕН клуба и др. Основател и редактор (1889 – 1902 г.) е на „Сборник за народни умотворения, наука и книжнина“. В него обнародва много фолклорни и др. научни материали и изследвания. На страниците на сборника е публикуван най-напред романът на Иван Вазов „Под игото“. Уводната студия към том първи от сборника – „Значението и задачите на нашата етнография“, се явява програмна за етнологиките и фолклорните проучвания в България. Принос във фолклористиката е и студията му „Песента за мъртвия брат в поезията на балканските народи“. Забележителни са неговите изследвания върху българската

Иван Вазов и проф. Иван Шишманов и кучето Хектор

възрожденска литература, както и лекционните курсове по всеобща история на литературата, литература на източните народи, сравнителна история на западноевропейските литератури и т.н. Изявен литературен историк и критик, той прави първите обзори върху съвременната нему литература и творци – Алеко Константинов, Иван Вазов и др.

През октомври 1926 г. е делегат на Първия паневропейски конгрес, състоял се във Виена. Иван Шишманов произнася пламенно слово, а в дневника си записва: „За пръв път на един международен конгрес се чу българска реч“. В него споделя: „Балканските народи не са имали щастието да изживеят като повечето европейци разцвета на Ренесанса и моралния подем на Просвещението, нито пък са могли да почувстват значимите политически и икономически промени, настъпили вследствие на големите революции[...] Кой, ако не ние, доскоро неосвободените народи, би прегърнал с такава радост идеята за обединена Европа? Защото именно тези народи, а също и българите, призовават в края на XVIII в., когато започва нашето Възраждане: „Обратно към нашата стара духовна родина, обратно към Европа!“. И той цитира Шилеровата „Песен на камбаната“, която превежда и публикува още през 1884 г. на български език, песента, която вдъхновява Бетовен да напише Деветата симфония. 103 години след създаването на Деветата симфония Шишманов пророчески внушава на европейците значимостта на „Ода на радостта“, а 59 години след неговото слово тя е приета за официален химн на обединена Европа. Така една малка България изпраща своето пророческо послание към Стария континент чрез словото на своя посланик.

В разцвета на своята дейтелност през 1928 г. е поканен да участва в международната конференция на ПЕН клубовете в Осло, Норвегия. Тук на 22 юни склопва завинаги очи. Погребението му в българската столица, състояло се на 9 юли, е изключително тържествено и многолюдно. Отецеството загубва един от най-достойните си синове. В продължение на две години над 250 отзива в българската периодика продължават да коментират кончината и заслугите на проф. Шишманов. Към тях се присъединяват институции и учени от цяла Европа.

Научните приноси на проф. д-р Иван Шишманов са оценявани нееднократно. Голям биобиблиографски справочник отбелязва делата му и писаното за него. Но винаги се откриват и неизследвани докрай проблеми. В този смисъл е и интересът към останалите в ръкопис и издадени след смъртта му епиграми, към обобщения обзор относно неговата училищна политика, към връзките му с Алеко Константинов, Иван Вазов и др.

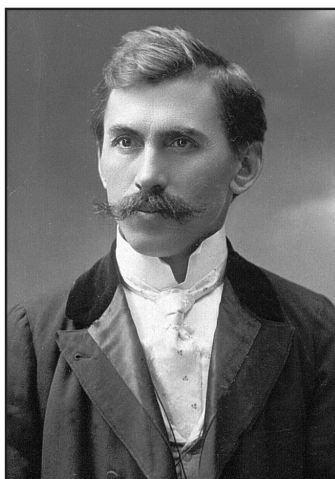
120 години по-късно „Училищната политика“*

През май 1903 г. проф. д-р Иван Шишманов след упорито нежелание и двукратен отказ поема длъжността министър на народното просвещение. На този пост остава до януари 1907 година. Единственото условие, което поставя, е да му се даде възможност да осъществи замислената си културно-просветна програма. И до днес, оценяван като бележит учен и специалист в областта на народонаучните изследвания, Българското възрождане, следосвобожденската ни култура и сравнителната история на западноевропейските literatury, той продължава да е пренебрегван по отношение на личните си художественотворчески изяви и забравен като теоретик и реализатор на основни проекти на следосвобожденското образование.

Проф. Иван Шишманов знае, че министерското кресло отнежда определено място в пространството на силно разгорелите се следосвобожденски политически страсти. Ако ученият е посрещан винаги с уважение, а дарбата му на преподавател и увлекателен лектор буди възхищение, то политиката го поставя в капана на дребни междуличностни битки. Неговата безкомпромисна и аристократична натура, сходна с тая на родственика му Алеко Константинов, е принудена да се сблъсква ежедневно с безпардонния език на празнословни филипики, срещайки най-често неразбиране. Затова в речта си пред XIII Народно събрание от 15 декември 1905 г. заявява: „Аз имам очевидно още едно много, много лошо качество, а именно, аз съм с п е ц и а л и с т [...]“. Ще призная [...], че специалистите са действително малко неудобни министри, защото мъчно е да им се докаже, че тяхното ведомство е най-маловажното и че самите те са пето колело в държавната колесница [...] Специалист съм и следователно далеч, преди всичко, от всякаква тесногръдо партизанство. Може би това не е по вкуса на мнозина [...] Вие наречете това [...] както искате, аз ще остана верен на своя възглед, защото съм си поставил много по-високи цели“.

В своята програма Шишманов вижда развитието на българската просвета в непосредствена връзка с постиженията на съвременното европейско образование, но без откъсване от националната традиция. Решаващи фактори за промените според него са учителите, училището (като материална база и като тип образование), библиотеките, театърът и всички културни институции, правителството и особено ония министерства, които трябва да поддържат добрата база за духовен подем. От министър и инспекторите, учителите, библиотекарите, училищния лекар (каквото трябва да има в учебните заведения) до учениците и прислужниците – всички трябва да знаят своето място, да работят добросъвестно и с чувство за дълг.

Мнението си за българското образование и за необходимостта от промени Иван Шишманов споделя непрекъснато – в лични разговори и срещи, в статии, дори в епиграмите си. На пръв поглед работата на Шишманов като министър на просвещението е едва ли не допълнителна задача, която той съвместява с преподавателската си работа във Висшето училище, с научноизследователски занимания и с всички други обществени ангажименти у нас и в чужбина. Но предложените проекти показват изключителна дълбочина, добро познаване на българското образование и на неговите потребности. Те са израз на неговата лична пристрастност, изключителна амбициозност, упоритост и преданост при осъществяване на всяко започнато дело. Едновременно с това носят и нескрита симпатия към първите радатели на светското училище, между които е и неговият баща.

Проф. Иван Шишманов

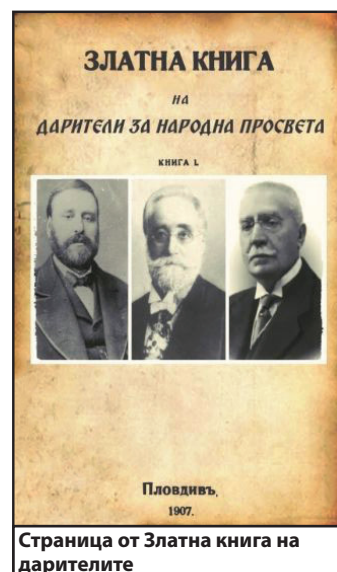
Веднага след назначаването му за министър списание „Училищен преглед“ се изпълва с призови за проучване на българското образование. С Окръжно № 6849 от 10 май 1903 г. се отправя апел за събиране на училищни документи от Възраждането. „Имам намерение – пише в заповедта Шишманов – да съставя при Министерството една пълна колекция от всички учебници, употребявани в нашите училища от началото на нашето Възраждане до днес, която ще бъде на разположение на всички, които се занимават с история на учебното дело. Като се стреми да обхване всичките насоки на учебното дело през Възраждането, проф. Шишманов възлага на Сава Велев да състави книга, която да „съдържа биографиите, ликовите и завещанията на онези дарители, които са подарили и завещали поне 5000 лв. за народопросветни цели“ и да бъде назована „Златна книга на дарителите за народна просвета“. Книгата излиза през 1907 г. и в нея са отразени имената и делата на 107 дарители.

През 1903 г. в сп. „Училищен преглед“ се открива и рубрика „Материали по историята на българското учебно дело“, която Шишманов предлага като продължение на публикациите върху историческото минало и българската култура в създадения от него т. нар. Министерски сборник (Сборник за народни умотворения, наука и книжнина). Самият той обнародва неизвестни писма на Райно Попович до Неофит Рилски, на д-р Иван Селимински до Васил Априлов, разказва спомени за училището на своя баща и отпечатва непознатата до онзи момент брошура на Димитър Е. Шишманов (издадена през 1873 г. в Русе) относно организацията и учебната програма на търговското училище в Свищов и др.

Най-пълно идеята за проучване на учебното дело от епохата на Българското възрождане е заложена в „Упътване за изследване развоя на учебното дело в България“. По своята същност то е и цялостен проект за осмисляне на културните процеси у нас през призмата на образованието. „Време е вече – е отбелязано в него – да се пристъпи към излагането историята на нашето умствено възрождане, или което е почти същото: към написване историята на нашето учебно дело.“ Планът за тази идея, представен като въпросник, е респектиращо подреден в четири самостоятелни раздела, всеки от които обхваща по няколко самостоятелни подзаглавия и отделни въпроси. В широтата на този въпросник е заложена позицията на Шишманов, че „нашето образователно дело“ е структурирано от две големи културни области, които са неделими и взаимозависими не само през Българското възрождане, но и в следосвобожденската епоха – на „чисто учебно дело“ и на „дело културно-просветно“.

Потомък на богат род, с баща и чичовци, завършили търговско училище, Шишманов много добре осъзнава, че в основата на всяка образователна политика стоят и множество икономически въпроси. Затова посветеният на народните представители обзор „Основите на училищната ни политика и бюджетът за 1904 г.“ започва с думите: „Изхождам от безспорната истина, че бюджетът на едно министерство трябва да бъде вярно отражение на неговата програма за дейност, че бюджетите въобще би трябвало да изразяват в цифри идеите, планове, дори мечтите на управляващите, и то до такава степен, че даже само по проектобюджета на един министър един опитен изследвач да би могъл да открие цялата му теоретична и практическа политика, едва ли не целия му мироглед“.

В докладите и в окръжните си заповеди Шишманов остро реагира срещу всякакъв тип унижения на учителството – по отношение на заплащане, отпуски, назначения и т. н. „Време е вече – пише той

Страница от Златна книга на дарителите

* Текста публикуваме със съкращения. Цялостния му вариант може да прочетете в книгата на доц. д-р Юлия Николова „Бащи и синове“.

на проф. Иван Шишманов звучи актуално

в „Основи на училищната ми политика и бюджетът за 1904 г.“ – да се издигне народният учител от унижителното положение на един пария, на един наемен слуга. Пазаряването на учителите трябва да личи само за спомен в историята на нашата педагогика. Неговото практикуване е унижение за онова съсловие, от което зависи възпитанието, благоденствието, бъдещето на отечеството. Робът учител не може да възпитава освен роби. Затова нека се урегулират платите на учителите веднъж за всякога, нека се обезпечи възпитателят на народа и в материално отношение, нека почувства и той най-сетне, че заслужава напълно това, което му се дава. С материалното освобождение на учителя ще се повдигне и неговото морално значение пред населението. Учителят ще стане при дадени условия това, което е във всички напреднали държави...“ От тия позиции той може да бъде носител и възпитател на морални добродетели.

В изданието след смъртта на Шишманов сборник с епиграми има една, в която той шеговито пише за участието на българския учител:

УЧИТЕЛ В РАЯ

– Я виж, бай Петре, кой там тропна
на райските врати със сопата?...
– Отивам, Боже, – отговаря
на Рая строгия пазител
и леком-леком той отваря.
– Кой там? – „От Българско учител!“
Постих (голям навярно нямам грях)
пет месеца и най-подире
от ка' министърът ме натири,
благополучно отгладих умрях!“
– Влез, клетий, влез – светецът го зове, –
простени са ти всички грехове.
Какво по-хубаво чистилище
от селско българско училище...

В програмата си Шишманов подробно анализира ония качества, които учителят трябва да изгради у всеки ученик – не само образователни, но и нравствени, защото у нас училището за разлика от тия в развитите европейски страни „се нагърбя със задачата не само да повдига умственото равнище на масите, но и да се грижи за тяхното морално възпитание, за тяхното обществено прераждане“, като „изпълня ролята на идеалното семейство в обществото“.

Поставяйки високи задачи пред учителя, Шишманов не се опитва да прикрие неговите слабости. Особено остро реагира срещу съществуващите по места порядки за налагане на физически наказания на учениците.

Във времето, когато България започва да се плаши, че страстта на нейните поданици към образованието може да доведе до създаване на безработна маса от образовани граждани, Шишманов, подобно на много интелектуалци, осмиващи следосвобожденското службогонство, изяснява, че образованието не трябва да бъде фабрика за чиновници. „Целта на образованието – пише той – не ми се рисува в близка и далечна перспектива във формата на държавна трапеза. Мисля, че образованието не се дава на гражданина, за да може по-лесно да стане държавен чиновник, а за да му даде въобще средства да изпълни своето човешко назначение и да устои в борбата за съществуване, в каквато и форма да му се представи тя.“ Земеделецът трябва да чете и да се образова не за да стане чиновник, а за да се научи да обработва по-рационално и по-модерно земята си и т.н. Правейки сравнение с образованието в Дания, Шишманов допълва: „Тая мъничка земеделска страна, която би трябвало да бъде нашият образец (а не да гоним Белгия) – тая страна, много по-малка от България, притежава днес не само основни училища, но има днес повече от 70 народни университета, от които излизат не писари и кандидати за разсилни, а добри селяни, които обаче в своите популкани ръце могат да държат не само ралото, но и хубавите произведения на европейската художествена литература и да четат книги по своята специалност [...] Тоя селянин се учи, за да си помогне сам [подч. Ив. Шишманов], за да използва науката за повдигане на своето икономическо благосъстояние,

за своето умствено, нравствено и дори естетическо възпитание“.

В Доклада си по учебното дело от 1903 г. той отбелязва: „Като турим настрана въпроса за постройка на специално здание, по който говорих, ще изтъкна нуждата да се дават на Висшето училище всички средства да заяви своето право на съществуване и пред външния свят чрез *трудове* на професорите, чрез редовно участие във всички по-важни международни конгреси, чрез *командировки* с научна цел, чрез печатане *специален орган* на Висшето училище и т.н. Частно *хората на науката* у нас, които са твърде малцина, трябва да намерят в държавата туй, което в други страни дават академии, научни дружества, меценати и пр. [подч. от Ив. Шишманов]“.

Неслучайно в неговите укази и заповеди се четат нареждания: Михаил Шишманов да продължи специализацията си в Лайпцигския университет; „учителят от I мъжка гимназия Ст. Младенов е командирован на занятие в Славянския семинар при Висшето училище“; от 1 октомври 1903 г. П. К. Яворов се назначава „волнонаемен учител в III мъжко училище, София, с 1500 лева годишна заплата и се командирова на работа в Народната библиотека“. Нееднократно са

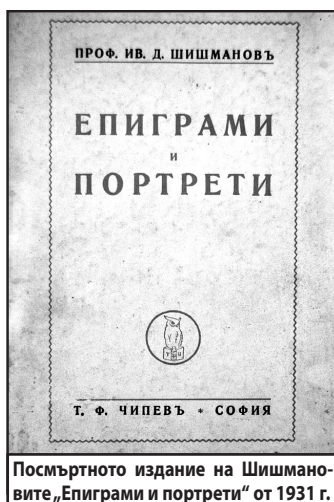
и нарежданията към училищните библиотеки за снабдяване (като дарение или безплатно) на книги от български автори. Грижата за специалистите, носители на модерното образование у нас – учени, учители, художници, артисти, не означава усвояване на знанията до собствена самодостатъчност. Шишманов е убеден, че израстването е немислимо без контактите със световните постижения.

За Шишманов европеизацията е възможност за равнопоставеност. Затова той утвърждава нов метод на изучаване и преподаване. „Новата програма предписва – пише той в Окръжно № 475 от 15 януари 1905 г. – да се преподава литературна история, като се изхожда не от отделни национални литератури, а от отделни литературни епохи, в които се отразават общи идейни течения“. И когато изгражда своята училищна политика, той споделя, че увереност за нейното осъществяване му дават три основни постулата. *Първият* от тях е, че България не е само административно-политическа организация, „а че представя в реда на европейските държави и един кул-

турен фактор със специални задачи“. *Вторият* е свързан с етнопсихологията на българина, чието историческо формиране доказва, че „е способен не само да възприеме елементите на една по-висока култура, но и, което е по-важно, да ги развие самостоятелно и да им даде оригинална форма, както това е доказал неведнъж в течение на историята“. *Третият* – „че образователният фактор има грамадно значение в модерната държава както за икономическото благосъстояние на обществото, така и за политическата уредба, и за народната нравственост, и за народното здраве, и за националната литература и т.н.“.

В този смисъл Шишманов оценява високо мъдростта на големите български мъже – Любен Каравелов, Петко Р. Славеиков, д-р Васил Берон, Васил Д. Стоянов, Михаил Греков и Григор Начович, защитили на заседание на Учредителното Велико народно събрание от 27 март 1879 г. чл. 73 от Конституцията, който утвърждава *задължително безплатно първоначално образование на всички поданици (от двата пола) на държавата*. И най-голямото постижение на следосвобожденска България е, че при непрекъснатата смяна на политическите режими, нито един не се осмелява да промени „дадения веднъж решително свободолюбив курс на училищната политика“. Защото, както е посочено и в любимите на Шишманов „Педагогически писма“ на проф. Ladzarus, „министърът на просвещението [...] не би трябвало да бъде човек на политическите страсти, човек на настоящето, а мъж на бъдещето; не човек на партийните борби, а на мира във висшето значение на думата“.

Изводите му по безспорен начин доказват, че той, независимо от ангажираността си – научни или чисто житейски, административно-граждански, или лични, винаги остава верен на народопсихологическите и културноантропологическите си търсения и прозрения. Точно тази многоизмерност в проектите на проф. Иван Шишманов разкрива научната ерудираност и духовната същност на неговата личност. Тя съгражда и целостта на делото му, част от което е неговата „училищна политика“.

Доц. д-р
Тодорка ДИМИТРОВА
Катедра „Физика“, ФТО

Вдъхновение за бъдещите

Научен семинар, посветен на

Научен семинар на тема „Вдъхновение за бъдещите поколения медицински физици“ се проведе на 6 ноември 2024 г. в зала „Компас“ на ПУ „Паисий Хилендарски“. Домакин на събитието беше Физико-технологичният факултет на висшето училище, а съорганизатори – Съюзът на учените в България – Пловдив, и Българското дружество по биомедицинска физика и инженерство.

През 2012 г. Международната организация на труда включи медицинската физика в Международната стандартна класификация на професиите (ISCO-08), а през 2013 г. Международната организация по медицинска физика обяви 7 ноември – рождената дата на Мария Склодовска-Кюри – за Международен ден на медицинската физика. През 2022 г. по инициатива на преподаватели по медицинска физика от Пловдивския университет в Националния класификатор на професиите и длъжностите (НКПД-2011) бяха вписани две нови професии – медицински физик и експерт по медицинска физика.

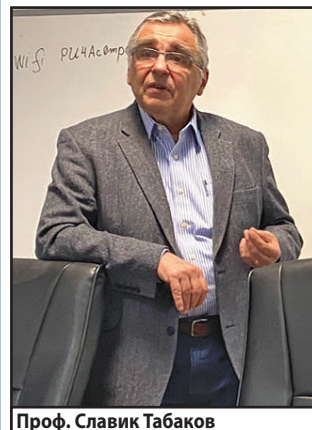

Участниците в семинара

Медицинските физици са хората, които стоят невидими зад рентгеновите апарати, компютърните томографи, гама-камерите, ПЕТ скенерите, линейните ускорители, киберножа и много други диагностични и терапевтични апарати в медицинските центрове. Те се грижат за качеството на медицинското обслужване и за радиационната безопасност на пациентите и персонала.

В тазгодишния научен форум участваха преподаватели, студенти и докторанти от трите водещи пловдивски висши училища – ПУ „Паисий Хилендарски“, Медицинския и Техническия университет. Активно участие взеха лекари и медицински физици от УМБАЛ „Св. Георги“, МБАЛ-МК „Св. Иван Рилски“, УМБАЛ „Пълмед“, КОЦ – Пловдив, и РЗИ – Пловдив.

Поздравителен адрес от името на Международната организация по медицинска физика поднесе генералният секретар на организацията проф. Магдалена Стоева. Тя разказа за перспективите и предизвикателствата пред професията в международен план. Даде информация за множеството семинари, обучителни курсове и научни форуми, целящи повишаването на квалификацията на специалистите в тази област.

Проф. Славик Табаков

Специален гост на събитието и тази година беше проф. Славик Табаков от King's College London, председател на Международната организация по медицинска физика (2015 – 2018), почетен президент на IUPESM, редактор на J. Medical

Доц. Тодорка Димитрова

Physics International – History Edition. Той сподели малко известни досега факти за откриването на рентгеновите лъчи. Оказва се, че тези лъчи са били наблюдавани от няколко учени (включително Филип Ленард) преди откриването им от Вилхелм Рънтген. Но Рънтген осъзнава важноста на своето откритие за медицината и го публикува бързо, след което то става медийна сензация. По-нататък той прави първото задълбочено изследване на неизвестните, наречени от него Х лъчи, като използва тръба на Крукс с метална филтрация от Ленард. Изследванията на Рънтген и тях-

ното значение за човечеството поставят началото на Нобеловите премии, като той получава първата Нобелова награда през 1901 г., а изследванията на Ленард върху фотоефекта и абсорбцията на лъчите му носят Нобелова награда през 1905 г.

За първи път пред пловдивската общественост беше представен линейният ускорител ETHOS™ – мощна интуитивна система за лъчелечение и радиохирургия с възможности за адаптивна лъчелечение в реално време. Ускорителят е произведен през 2019 г. от фирмата Varian, водещ производител на медицинска апаратура. В Европа са инсталирани само 6 такива апарата, един от които заработи наскоро в МБАЛ-МК „Св. Иван Рилски“ – Пловдив. След семинара по покана на д-р Мария Влайкова студенти от нашия университет посетиха Отделението по лъчелечение с център по радиохирургия на болницата и се запознаха с уникалните предимства на ускорителя. Образно-направляваното лъчелечение позволява точна локализация на терапевтичния обем и критичните органи, обясни д-р Влайкова. Лекарите виждат тумора с кристална яснота и планират лечението на пациента въз основа на текущото му състояние. За прецизното формиране на лъчевото поле и максимална защита на критичните органи съществена роля играе двуслойният многолистов колиimator. Посредством тази нова система и с помощта на изкуствен интелект лъчелечението може да бъде контролирано в реално време, като се отчита индивидуалната промяна в анатомията на пациента в хода на терапията. Медицинският физик Тодор Узунов показа на бъдещите си колеги стъпките при планиране на лъчелечение и отговори на техните въпроси.

Медицинският физик Иванка Велкова запозна аудиторията със задълженията и отговорностите на медицинските физици в клиничната практика на УМБАЛ „Пълмед“. Тя представи модерната апаратура в Отделението по образна диагностика и в неотдавна откритите отделения по нуклеарна медицина и по лъчелечение и радиохирургия. Велкова обърна внимание на актуалните насоки и предизвикателства пред медицинските физици, свързани с участието в интегрирани клинични екипи, прилагане на персонализирана медицина, използване на автоматизирани процеси и изкуствен интелект. Тя подчерта колко е важно да се следят и спазват нормативните документи и стандарти, както и да се участва в разработката на нови методи и технологии. Велкова окуражи студентите да вложат повече усилие в университетската си подготовка, която ще даде резултат в тяхната бъдеща професионална реализация.

Тодор Узунов

поколения медицински физици

Международния ден на медицинската физика

Актуална информация за мониторинга на факторите на околната среда в Пловдив изнесе Анка Георгиева-Христева, медицински физик и главен експерт към Регионалната здравна инспекция – Пловдив. Тя представи методите за изследване на питейната вода, чистотата на атмосферния въздух, шумовото натоварване и електромагнитното замърсяване. Направи преглед на стойностите на тези фактори за града през последните години. Сподели какви мерки се вземат от страна на държавните институции за тяхното контролиране.

Два от докладите бяха посветени на коренно различни хирургични методи – радиохирургията и електрохирургията. Презентацията на екип от Комплексния онкологичен център – Пловдив, целеше да представи опита на колектива при радиохирургия на мозъчна метастаза с фотонно лъчение, генерирано от линейния ускорител Halcyon, както и оценката на реализираната доза. Радиохирургията е безкръвна и безболезнена алтернатива на стандартните хирургични интервенции, в резултат на която туморните клетки загиват бързо, а злокачествените тумори се свиват или изчезват напълно. Тя се провежда без анестезия и без директен достъп до проблемната тъкан.

Физичните основи и клиничните приложения на електрохирургията представи медицинският физик Камен Паскалев от фирмата *Кентамед ООД*. Той обясни, че това е хирургична техника, която използва високочестотни електрични токове за рязане, коагулация и „лепене“ на меки тъкани. Прилага се в почти всички области на хирургичната практика и цели максимална прецизност, постигане на тънки срезове, щадене на съседните тъкани, както и минимално кървене на третиранията област. Студентите бяха поканени да посетят фирмата *Кентамед* и да се запознаят с производствения процес на апарати за електрохирургия.

За приложението на рентгенологията в интервенционалната медицина говори медицинският физик Тодор Керезиев от УМБАЛ „Св. Георги“, МУ – Пловдив. Той изясни, че интервенционалната рентгенология се използва за ръководене на инвазивни медицински процедури посредством различни методи на образната диагностика (рентгенови, мамографски, ултразвукови, компютърно-томографски, магнитнорезонансни). Примери за това са коронарната ангиопластика, аблацията и емболизацията на тумори, ендоваскуларното лечение на аневризми и мн. др. Тодор Керезиев обърна внимание на факта, че и в тази област на медицинската техника все повече навлизат автоматизацията на процесите и използването на изкуствен интелект.

Най-новите изследвания върху мониторинга на физиологичните параметри на водачите на автомобили, провеждани от колектив на Техническият университет – София, Филиал – Пловдив, представи асистент Христо Радев. Той очерта аспектите на приложение на биометричните сензори не само за контрол на пътната безопасност, но и за наблюдение на здравословното състояние на водачите. В световен мащаб днес активно се разработват сензори, проследяващи различни физиологични показатели – сърдечен ритъм, дихателна честота, кръвно налягане, телесна температура, кожна проводимост, кислородна сатурация. Това може да помогне за ранно известяване на умора, разсеяност, сънна апнея, прединфарктни или прединсултни състояния.

Новоназначеният асистент в катедра „Физика“ на Пловдивския университет Елена Толстошеева представи резултати от докторската си дисертация, защитена в Германия. Тя изясни проблемите, възникващи при изработване и поставяне на медицински микроелектродни импланти за измерване на биоелектричните потенциали на мозъчната кора (ECoG) с цел изследване на зрителното възприятие при бозайници. Толстошеева насочи вниманието на аудиторията към възможностите за използване на когнитивната и моторната мозъчна функция за управление на външни електрически устройства, вградени в човешкия организъм.

Колектив от преподаватели от Биологическия факултет на ПУ „Паисий Хилендарски“ представиха свой проект за изследване на затлъстяването – враг на съвременното развито общество. Гл. ас. Боряна Георгиева разказа за голямото разнообразие от физични и биохимични методи за оценка на телесния състав. Тя подчерта, че наднорменото тегло е свързано не само с естетическото възприятие и самочувствието на индивида. Преди всичко то носи увеличен риск от хронични възпалителни заболявания – такива като диабет тип 2, сърдечно-съдови, имунни, ракови, бъбречни, кожни заболявания, дори нарушения на съня. Тъжна и тревожна е статистиката, че над 40% от българите страдат от наднормено тегло, в това число около 30% – от затлъстяване.

Студенти от ПУ посетиха Отделението по лъчелечение на МБАЛ-МК „Св. Иван Рилски“ и се запознаха с работата на линейния ускорител ETHOS™

Иновациите в обучението по медицинска физика в Пловдивския университет представи доц. Тодорка Димитрова – организатор на семинара. Тя запозна аудиторията с новата бакалавърска програма по технологии в медицината, създадена да отговори на актуалните предизвикателства пред медицинските приложения на физиката, инженерните и информационните технологии. Възможностите за реализация на бъдещите бакалаври в тази област се разпростират далеч извън медицинската физика – те навлизат в области като наномедицина, телемедицина, 3D принтиране, създаване на антропоморфни фантоми, използване на безжични комуникации, виртуална реалност, роботизирани системи и изкуствен интелект в медицинската практика.

Доц. Димитрова сподели ползите от участие на специалисти от практиката при водене на практически занятия в клинична среда. През последните години такива занятия са провеждани в магистърската програма по медицинска радиационна физика по дисциплините „Физика“, „Техника на клиничната радиотерапия“, както и „Магнитнорезонансна образна диагностика“. Доц. Димитрова представи и новата учебна система за планиране на лъчелечение *Elekta Monaco*, с която Физико-технологичният факултет наскоро обогати материалната си база и разшири възможностите за обучение на студенти в реална среда. Нарастващият интерес към медицинската физика доведе рекордния брой от 20 студенти в магистърската програма тази есен.

В заключителната част на научния форум доц. Димитрова призова ръководствата на всички отделения по образна диагностика, лъчелечение и нуклеарна медицина да поставят на уеб-страниците на лечебните си заведения имената на медицинските физици редом с имената на лекарите. Съгласно всички медицински стандарти и препоръките на международните организации тези специалисти работят в екип и са равнопоставени партньори в диагностичните и терапевтичните процедури с йонизиращи лъчения.

Поетично за художници

В рамките на Паисиевите четения, ежегодно организирани от Филологическия факултет, беше представена дебютната стихосбирка на доц. д-р Димитрина Хамзе „Поетично за художници“. И макар да е нейната първа поетическа книга, като художествена стойност тя представлява убедително свидетелство за многостранния талант на своя автор. Доц. Хамзе е ръководител на Катедрата по славистика и изключително продуктивен учен с изявено присъствие в българските и международните научни среди. Тази книга обаче разкрива едно неподозирано нейно лице, което до този момент е оставало скрито и непознато.

Доц. Димитрина Хамзе

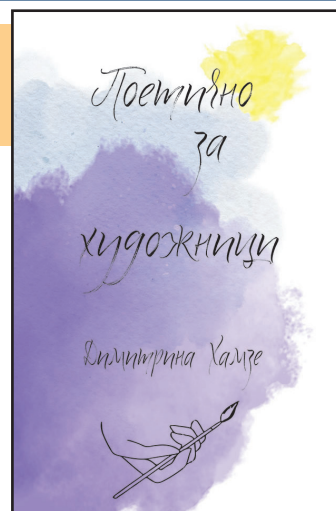
Книгата представлява лирическо откровение за вдъхновяващата сила на изобразителното изкуство и за трескавото състояние на творческия дух, който изгражда, събира и умножава вътрешните пространства на духовността. В картините на български и чуждестранни художници Д. Хамзе търси големия смисъл на вечните въпроси на битието и същевременно долавя крехкостта, ранимостта, непреодолимата тревожност в изживяването на изкуството като философия на живота и смъртта и като индивидуален *modus vivendi*. Въплътеното в материално зрими творение на човешката мисъл е най-сигурният и най-истинският начин за превъзможване на линейната представа за времето и независимо от неизменно присъстващата болка от живота носи просветление и дава смисъл на съществуването. Въздействащата метафорична образност е същевременно израз на един автентичен поетически глас.

Тематичното единство на книгата предлага различни подстъпи

към изобразителното изкуство: в някои случаи поетическият текст пресъздава чрез принципа на екфразиса словесен рисунък на определена творба и на нейното художествено съпреживяване посредством езика на поезията; в други случаи продължава да доизгражда образа, отваряйки хоризонта на смисъла и на образните асоциации; в трети – прониква в душевното състояние на твореца. Изграждането на поетическият текст следва почти винаги посоката от конкретния повод, зададен от фигурален образ или цвят към глобалните категории Живот, Смърт, Вечност, Време. Интересно решение е създаването на вариации по една и съща картина, внушавайки усещането за динамиката на възприятията и за неотмиращата, но винаги различна енергия на сътворения образ. В някои стихотворения е постигнат синтез не само на живописата и поезията, но и на киното, когато източникът на вдъхновение е филм, посветен на определен художник.

Стихосбирката на Димитрина Хамзе е свидетелство за поетическия живец на всяка една изява на творческия дух. В тази книга не говори нито филологът, нито изкуствоведът. В нея звучи органичният глас на поезията, припомняйки ни това, което е казал преди близо сто години Витезслав Невал: „Работа ли? Не! Поезия това е“. Защото всяко едно начинание, за да има право да съществува, трябва да бъде изживяно искрено, истински и мъдро – да има своето живително коренче в селенията на поезията.

Жоржета ЧОЛАКОВА

Студентите от Пловдивския университет – отново с големи сърца, този път – за най-малките

Снежина СУЛЕВА

В навечерието на Коледа Студентският съвет към Пловдивския университет „Паисий Хилендарски“, Клубът на мениджъра, много колеги, партньори и приятели на университета организираха отново благотворителен Коледен базар. Той продължи 3 дни на територията на Ректората и Новата сграда на ПУ и обедини сърцата и усилията на всички участници в името на една обща цел – да помогнат за пълноценен живот на преждевременно родените бебета.

Тази година всички събрани средства от базара на стойност 4460 лв. бяха предназначени за закупуване на животоспасяващи детски кувьози. През трите дни на базара се събираха също плюшени играчки, които в партньорство с Българския младежки червен кръст (БМЧК) и студентските съвети към останалите висши училища в Пловдив ще бъдат дарени на детските отделения в болниците на града. Така младите хора опитаха да донесат радост на много деца, които не са у дома през празничните дни, защото се налага да се лекуват.

Благотворителният коледен базар – настроение и добротворство

Това обаче са само част от инициативите в рамките на Коледен базар. Благодарение на активността и добрината на включилите се бяха събрани и дарения на стари, но запазени детски книжки, които ще бъдат изпратени на Българското училище „Св. св. Кирил и Методий“ във Виена. Целта е да бъдат вдъхновени децата в чужбина, за да не спират да мечтаят и да се чувстват свързани с родния си език и култура.

За пръв път тази година Студентският съвет към ПУ организира и мисията „Най-големият таен Дядо Коледа“. Студенти, докторанти, преподаватели и служители на университета имаха възможността да се включат в новото начинание и да получат подарък от човек, когото е възможно дори да не познават, както и от своя страна да зарадват анонимен получател. Инициативите на Студентския съвет и всички участници демонстрираха силата на общността и желанието да се правят добрини в името на по-добър живот.

Стихотворения от Димитрина Хамзе

Камъкът

(по Милко Божков и Борис Христов)

Камъкът е побрал цялата история
на човечеството
в най-дълбоките дупли
на съществуването си
многоооо навътре
далече от видимото.
Камъкът е студен и горещ
заради дяволиите на Времето
заради Паметта
заради Бъдното.
И така... докато само за теб
се превърне в надгробен...

Камъкът 3

(по Милко Божков и Борис Христов)

Моля камъка да чуе молитвата ми.
Моля камъка да изтърпи изповедта ми.
Моля камъка да ме прегърне и погали.
Моля камъка да изкопае тайните скрижали
и да ги скрие в пазвата ми.
Моля камъка да влезе в празната обител,
да стане нов Кръстител,
да ме благослови и ми попее....

Майките (Пиетà)

(по Георги Баев – „Пиетà“)

Четири майки плачат – по очи.
Сълзите им поливат гробовете
на синовете им.

Четири майки мечтаят
да са на мястото на синовете си.

Четири майки се спускат под Земята,
прегръщат конвулсивно синовете си.

Четири майки вдигат синовете си
и ги изпрачат горе – на Земята.

Четири черни майки трескаво сънуват...
на фона на червеното небе...

Син пейзаж

Синьото на Нощта
е синьото на мечтите
и синьото на тръпчивото
очакване.

Синьото на Морската гара
е синьото на приспаните кораби
и синьото на съня им за далечното
плаване.

Синьото на Камъка
е синьото на спомена
и синьото на къпещата го
Луна.

Никасо

ноктите на динозавъра
разкъсаха платното
разместиха тектоничните пластове
на картината
тя се разлисти
раздипли
разтла се
в частично цялостни разноподобия
художникът се сепна:
пъклен сън!
сияен сън!

Сюрреализъм 1

(по Rafał Olbiński)

Луната завъртя педалите
на колелото на късмета.
След нея хукнаха звездите,
но тя набързо ги насмете.
Дъждът изригна от земята,
целуна облаците и ги освежи.
Разпериха чадъри роклите,
за да опазят мъжките мечти.
Доплува лебедът през кратера
на посреднощния вулкан,
отърси обгорелите криле
и спря пред мен без капка сваян,
защото аз бях... Леда.

Мелницата и Кръстът

(по филма на Лех Майевски
„Мелницата и Кръстът“
за Петер Брьогел)

Мелницата е Кръстът.
Кръстът се върти ритмично и
задвигва серия зъбчати колела,
които умъртвяват зърното,
за да се роди брашно,
което ражда хляб.
Хлябът е наполовина бял,
наполовина черен,
защото Кръстът е заплел в едно
Живота и Смъртта.
Понякога на някого се пада
по-голямото парче от едната или
от другата половина.
Но това едва ли има някакво значение,
ицм балансът не се нарушава,
а Смъртта какво ли може да е друго освен
оптическа измама...

Истината

(по спектакъла „Червено“ за Марк Ротко)

Истината боли.
Истината пари.
Истината наказва.
Истината убива.
Измислихме изкуството,
за да се спасим от нея.

Мената от Арл

(по Ван Гог, Гоген)

Безсмъртна ме направиха,
а после изоставиха.
Защо тогава ме създадох?
Защо съм толкова самотна?
За самота ли ме направиха?
Като самите тях, които не възнях?
Като че ли без Живот съм...
Не ми стигат всички цветове на Земята.
Отнеха ми даже лекокрилото лято.
Но... не търся разплата.
Искам само любов – на художник.
А той се е сраснал със своя триножник.
Не спирам да сънувам цветния му зов.
И потрепервам от любов...
Толкова много ли искам?

Мълчотто

(за Ван Гог)

Екстазът е в жълтото на
Ван Гог.
Екстазът на един превъзмогнат
Живот,
на една завоювана вечност,
на един коленичил в мълчание
Бог,
в захлас пред Живота, Смъртта,
Естеството,
цветноликото Тайнство, което
сдобрява
Доброто и Злото
и извисява Душата,
защото
нейното име е
Страст Безконечна.

Леда и Лебедът

(по скулптурата на Асен Пейков)

Шията на Лебеда
се виеше около шията на Леда.
Две лебедови шии се сплитаха
в знойна прегръдка.
Дори не се нуждаеха от въздух –
нито глътка!
Любовта беше въздух, благодат
и победа.
На Леда косите галеха
Лебеда.
На Лебеда очите
целуваха Леда.
Крилете на Лебеда
издигаха Леда
Ръцете на Леда омайваха
Лебеда.
А волята на двете божества
спояваше изияните тела.

ЛЕКЦИЯ

Трите лица на италианския смях –

Докт. Елена МИНЧЕВА,**Лингвистичен клуб „Проф. Борис Симеонов“**

Необичайното сравнение между Дарио Фо и други две имена на италианската комедийна сцена – Едуардо Де Филипо и Джорджо Габер, е провокирано първоначално от сходната тематична линия в техните спектакли – критика на политическата и социалната действителност, реакция срещу промяната в ценностно-нравствения профил на обществото. Окончателното решение обаче за поставянето им в една обща тълкувателна рамка е възможността чрез тяхното творчество да се наблюдават рефлексите както на националните характеристики, така и на европейските тенденции в чертите на италианското лице на смяха.

Де Филипо, Фо и Габер живеят в приблизително съвпадащ времеви отрязък. Вече бе споменато, че сюжетите на произведенията и на тримата коментират италианската следвоенна действителност, като в следващите редове тя е скицирана и с цел базисно разбиране на специфично локалните детайли в текстовете им.

Италия приключва своето участие във Втората световна война в лагера на победените. След опустошителни бомбардировки и чужда окупация страната е изправена пред непосилната мисия да възстанови своя международен престиж и икономически просперитет. Европа става свидетел на огромна бежанска вълна – близо един милион италианци емигрират в САЩ или Южна Америка, като това е около 2% процента от цялото тогавашно население на бившия Хитлеров съюзник. Стремителната инфлация и безработицата в страната през 1946 г. засягат над 2 милиона души.

Спасителна за икономиката и демократичното бъдеще на Италия се оказва договорената според плана „Маршал“ финансова и технологична подкрепа. Бързо развиващият се индустриален Север привлича все повече хора от южните части на страната, търсещи препитание и поносими условия на живот. Променя се нравствено-ценностният мироглед на италианеца – в символ на престиж се превръщат първите автомобили ФИАТ, електродомакинските уреди, притежаването на извънградски имоти за отход. Формират се типични класови групи с присъщото за италианското общество рязко социално разделение. Масовото строителство довежда до спекула и злоупотреби, оформят се работнически квартали в така наречената „периферия“ на градовете. За да оцелее, огромна част от италианското население е принудена да работи във фабриките, заводите, по строителните площадки с неуредени здравни и пенсионни права. На юг в условия на постоянна бедност и масова безизходност се реактивират мафиотските кланове, контролиращи трафика на наркотици от Италия към САЩ.

Присъствието на американските части, подпомогнали ликвидирането на режима на Мусолини и фиктивната „Република Сало“, разположена в Ломбардия, ускорява процеса на културен обмен между Италия и САЩ. Главният град на региона – Милано, се превръща в столица на джаза, продукциите на Холивуд стават част от киноафишите, рокендролът завладява младежта. През шейсетте година на двадесети век градът става един от символите на „италианското чудо“, гостоприемнен и отворен към европейския авангард, арена на епохални промени в дизайна, графиката, модата. Вечер мегаполисът се превръща в атрактивна дестинация за търсачите на интелектуални приключения. Това е градът на авангардните театри, кабаретата, тук е и клуб „Дерби“ с Енцо Джаначи, Кочи и Ренато, Дарио Фо. Джорджо Габер провокира публиката в Санта Текла, друг храм на музиката, където свири и Адриано Челентано. Пространството около Академия „Брера“ се превръща в италианския еквивалент на Латинския квартал в Париж.

Съпоставката между тримата знаменити комедиографи по любопитен начин гради представата за ценностно-нравствения облик на тогавашното общество, показва проблемите, пред които то е изправено, и начините да се говори за тях. Реализираното сравнение стимулира и диалога с настоящата действителност по темите, поставени от тримата автори.

Едуардо де Филипо е единодушно признат за класик в ита-

На 5 декември в 22 с. з. на Ректората на Пловдивския университет се проведе поредната среща на членовете на Лингвистичния клуб в рамките на инициативата Академичен четвъртък, на която докторантката Елена Минчева представи част от бъдещия си дисертационен труд, посветен на рецепцията в България на творчеството на италианския драматург и носител на Нобелова награда Дарио Фо. Темата беше „Трите лица на италианския смях – Едуардо де Филипо, Дарио Фо и Джорджо Габер“. Авторката направи задълбочена съпоставка на творчеството на тримата италиански комедиографи, всеки от които не само посвоему критикува италианската следвоенна действителност, но и интерпретира общочовешки теми.

Д-р Радостина Колева
Лингвистичен клуб „Проф. Борис Симеонов“

Едуардо де Филипо

лианската литературна история. Комедиите му са определяни като „неореалистична драматургия“. Макар и неразривно свързани с хумора, традицията и духа на Неапол, те носят наднационални послания и извоюват световна слава на Де Филипо. Последовател на Пиранделло, знаменитият неаполитанец трансформира реалността и последиците от нея в една вътрешна несигурност на персонажа за собствената му морална идентичност и необходимостта от „маска“, която да му осигури оцеляване. Сюжетите на авторите комедии проследяват антагонистичните сблъсъци между „старите“ и наложените от новото време нравствени ценности. Случващото се в семейството във функцията му на основна градивна единица на социума е симптоматично за състоянието на цялото общество. В „Неапол – град на милионери“ действието проследява случващото се в дома на безработния Дженоаро Джовине. След изчезването си по време на бомбардировките и внезапното си завръщане, той трябва да се примири с горчивите истини: съпругата му е в общ бизнес с трафикант на незаконни стоки, дъщеря му е проститутка, а синът – в престъпна комбина с известен търговец на крадени коли. Болезнена и горчива е равностметката на Едуардо за загубените идеали на миналото, уловима в образа на обичаното родно място – „Един Неапол, онзи на Маестрото, граждански, гостоприемнен, човечен въпреки ежедневната борба за оцеляване“.¹ Комичното за Де Филипо е способ да акцентира върху контраста между своите герои, опитващи се да запазят човешкото у себе си, и конкретните образи от съвременния живот, лишени от човечност. Според Едуардо, „В основите на театъра винаги има конфликт между индивида и обществото“.

При Де Филипо, както и при Фо, автор, актьор и режисьор се обединяват в уникално единство. В театъра на Де Филипо тази интегралност намира израз в един образ, който е „постоянен и безпогрешно разпознаваем в различните му произведения, макар и всеки път представян с различни имена и в различни ситуации“. Според Джорджо Стрелер „театърът на Едуардо не е просто регионален или скициран театър. Той е универсален. Той създава типаж на определени индивидуалности, които говорят неаполитански, но от тях се излъчва вълнение, което обхваща всички“.²

За разлика от неговия именит колега на театралното поприще драматургичната фигура на Дарио Фо е силно полемизирана. Свидетелство за това са и реакциите след получаването на Нобеловата награда за литература през 1997 г., или както самият Фо споделя: „Отвсякъде се чуваха анатемите“. Причините биха могли да бъдат търсени в неговия театър, често определян като „воюващ“ или „политически“. Смяхът е средство за демаскиране, за

Едуардо де Филипо, Дарио Фо и Джорджо Габер

осъждане. Сюжетите са открити „хапещи“ сатира и стряскаща гротеска на политическата или религиозната власт във всички нейни лица – полицаи, чиновници, строителни предприемачи, свещеници, собственици на индустриални конгломерати. За Фо, който винаги е афиширал своя атеизъм, вярата в едно ново, по-справедливо настояще се свързва с хилядолетния опит на неговите предци, осъзнали, че за да запазят идентичността си, не трябва да се страхуват нито от господарите си, нито от смъртта, с която биват заплашвани. Героите на Фо са възплъщение на „малкия човек“, живеещ в абсурда на италианската следвоенна действителност. Парадоксално той може да придобие всякаква друга националност, защото засегнатите теми и проблеми са общочовешки. Комичното е породено от изобретателността и находчивостта, с която персонажите му се борят да защитят човешкото си достойнство и нормалния си начин на живот – разграбвайки в хипермаркета всичко, дори храната за канарчета, режейки крака от статуята на бог Меркурий с надеждата след продажбата му да си купят такси, навирайки се в клетка за кучета, за да получат инвалидна пенсия. При Фо, както и при Де Филипо, се наблюдава едно своеобразно смесване на трагично с комедийно, смяна на традиционния „катарзис“. Според Фо неговият театър има гражданска задача, така както и театърът на Де Филипо. „Те са единствените в Италия, които си позволяват едно четене, една визия срещу светлината на епохата“³ (цит. по Тавекио Блейк: 29). Оптиката, през която наблюдаваме реалността, е обърната спрямо тази на Де Филипо. Ако при неаполитанския комедиограф случващото се в действителността резонира в емоционално-когнитивния свят на конкретен човек от точно назовано семейство, то при

Дарио Фо

Фо персонажите са обобщени за дадена прослойка от обществото.

Джорджо Габер е харизматичният, загадъчно усмихнат певец на италианската следвоенна действителност. Сценичното му превъплъщение в „господин Дж.“ е типична проекция на „малкия човек“ във Фо комедиите. „Г-н Дж.“ поставя началото на един атрактивен драматургичен хибрид – след приключване на монолога започва песента, като и двете са поднесени с жива и изразителна театралност, която със своята емоция увлича публиката в течение на целия спектакъл.

Джорджо Габер

Езикът е делничен, неангажиращ. Чрез своите музикални разкази Габер пресъздава случващото се около нас и във вътрешния ни свят, коментира наболели обществени проблеми, акцентира върху промяната в нравствено-ценностния светоглед на своите съвременници, иронизира противоречията на реалността. Габер не дава готови отговори. Напротив – задава въпроси, про-

вокиращи съмнение, независимо от политическите убеждения и модните идеологически обвързаности на зрителите. Именно една формирана обществена критичност би спомогнала за назоваване на нещата с истинските им имена. Според Габер във всеки момент от живота си всеки от нас има възможност да изрази своите мисли като човек и най-вече като човек, който иска да живее с хора. И това не е право. Задължително е! За разлика от Фо обаче, който вижда промяната на статуквото като бунт срещу унифициращите ценности на консуматорското общество, Габер смята, че тя е резултат от една дълбока лична трансформация. Независимо от облика на човека с неговите най-низки страсти „господин Дж.“ не е загубил вярата си в него. И промяната тръгва именно оттам, от един стойностен нов човек, който да преосмисли понятията като политика, етика, любов, индивидуалност – „Бих бил сигурен, че мога да променя живота си, ако мога да започна да казвам: ние“. Животът като еднакво важен и скъп за всички, обновяващата и променящата сила на любовта, осмислящата съществуването вяра – това трябва да са новите ценностни основи на човека според Габер. Както при Едуардо де Филипо и Фо, и при Габер зад смеха се крие едно горчиво разочарование от загубените идеали и морални стойности, с които следвоенното поколение е вярвало, че ще изгради една нова Италия. Знаменателна е песента на Габер „Аз не се чувствам италианец“, в която родината е трансформирана от „красива идея“ в „грозна поезия“.

На ниво технология на спектакъла Дарио и Едуардо са ревностни пазители на традициите на комедия дел арте, но чрез различна селективност от богатото ѝ наследство. При неаполитанския маестро виждаме запазен диалект във всичките му творби, една своеобразна езикова принадлежност към обичайния роден град. При Фо регионалният говор е употребяван само като характеристика на персонаж или съотносимост на разказаната история към конкретна времева реалия, както в „Мистерио Буфо“. Комедиите на Де Филипо имат литературна основа, докато при Фо е подчертан афинитетът на пиесите му към средновековните фарсове и историите на джуларите. И двамата си служат с изразните средства на народния театър – мотива за „мнимия мъртъв“, смяната на самоличността и произтичащите от това последици. По отношение на сценичната реализация на спектакъла Габер е представител на новата тенденция в италианското общество – т.нар. шоу програми. Именно тези две противоположности – внесеният от Америка и европейския авангард концепции за спектакъл и така обичаните и припознати от всеки италианец традиции на комедия дел арте, оформят облика на италианското културно пространство.

Така очертаните театрални профили на Де Филипо, Фо и Габер ясно демонстрират видовете комедийни специфики и различната задача на смеха в техните спектакли. Обичаният от цяла Италия неаполитански „капокомико“ използва комичното за смекчаване на шока от изобразената действителност, смехът е през сълзи и е отражение на болката по един завинаги изгубен свят. Смехът на Джорджо Габер е този на обикновения човек, който реагира на наболелите обществени въпроси под прикритието на ироничния хумор и пиперливите шегички. От друга страна, смехът за Дарио Фо според Джузеппина Манин е като „смъртоносно оръжие“ – осмиващ, подиграващ „модерните“ ценности и порядки на италианеца, бичуващ и обезличаващ политическата класа, безпощаден дори към църквата.

Вестник „Пловдивски университет“

ISSN 2815-4592 (print), ISSN 2815-4606 (web)

Главен редактор: Тильо Тилев, тел. 032/261 477

Електронна поща: tiliotilev@uni-plovdiv.bg; vestnik_pu@abv.bg

Коректор: Гергана Иванова. Предпечат: Георги Ташков

Печат: Пловдивско университетско издателство

Адрес на редакцията: Пловдив, ул. „Цар Асен“ № 24

¹ Rossi, M. Eduardo De Filippo tra realtà e teatro. B: <https://www.ambasciatori.it/eduardo-de-filippo-tra-realta-e-teatro/> (4.12.24). Преводът тук и по-нататък е мой – Е. М.

² Списание „Театър“, брой 11, 1983 г.

³ Тавекио Блейк 2016: Тавекио Блейк. Театър на активността и комуникацията 1950 – 1973.

ГАНЧО ИВАНОВ

ЛЕЙТЕНАНТ КОЛЯ

Влакът тежко спря на малката гарица в степта. Никога не бях преодолявал такива пространства. С дни те приспива монотонната песен на колелетата и не виждаш нищо друго освен люлеещите се вълни на тревите, обрасли всичко – от заоблените хълмове наоколо до невидимия безкрай на панорамата. От време на време в далечината човешкото око съзира сламени и ламаринени покриви на боядисани в синка дървени къщици, собственост на някое селце, до което води извит черен път с вдигната пушилка от ситен земен прах. Като че ли над всеки хълм живее един вятър вагабонтин, който, като си подремне под сянката на самотно дърво, тръгва да извива фунии от прах по този междуселски път и натиска ли, нати-ска онази висока трева към земята в опита си да я прекърши. Млад е вятърът, все някога ще разбере, че това е невъзможно. Високите стъбълца на степната трева се опират едно в друго като строени за бой войници и са толкова милиони, че дори младият и силен степен вятър не може да ги прекърши. Стъбълцата повала само човекът, когато някой ден дойде по този същия път с каручката си с впрегнат кон. Човекът разпряга коня си и замахва с наклепаната си от вчера коса. Тогава тази жилава трева пада, повалена от техническото средство на човека, колкото и елементарно да е то. Нямайки дори и елементарно техническо средство, вятърът ядосан се качва към облаците, за да поиграе там със степния орел – свободен и силен като него, оставяйки жилавата трева на човека.

Понякога младият вятър си играе и с гривата на коня на този човек, но само понякога. Този кон е наполовина свободен. Когато не е впрегнат в каручката на човека или той не го язди, конят е свободен и обикновено пасе трева покрай селцето на човека. Човекът никога на връзва своя кон, когато пасе трева, защото този кон е казашки и обича да се гони с вятъра из тази несвършваща степ. Тогава вятърът роши гривата на коня и той от щастие вири опашката си като знаме, подгонено от талазите на своя немирн приятел. Някога с прадядото на този кон казакът е тръгвал на война, препасан с шашка на кръст, а, нахлуил червен калпак на главата си. Това е било отдавна. Конят го знае от песента на своя стопанин, която той пее с басовия си глас в ритъма на свистенето на косата. Сега казакът не ходи на война, препасан с остра шашка и притиснат от червения си калпак рус перчем. Не ходи на война и с кон, но пък пее песента на дядо си за неговия боен кон и от нея конят му знае историята на войната.

Гаричката е хвърлена от самия Бог в необятната степ и после забравена и от него. Рано сутринта е. Пътниците на нашия влак още се протягаха в спалните си вагони и сега е мястото да уточня, че тренът ни всъщност е специален, секретен, с пломбирани вагони, чието съдържание на никоя граница не се проверява. Бяхме се запътили в едно половинмесечно пътуване към една от пустините на тази страна, за да свършим едни неща, които в малка България не се вършеха. Него ден, по-скоро сутрин, бях дежурен по ешелон и наблюдавах отстрани на перона как началникът на караула разставя часовите си около вагоните. Тия неща се правят винаги, дори и в тази пустош, в която ни бе довел нашият ешелон. Бях от страната на гарата, а трябваше да проконтролирам и другата страна. Покрай влака с лейка в ръка млада руса женица вдигаше капациите на осовите лагери и наливаше масло в тях. Осите на техните вагони се търкаляха на некапсуловани лагери, в които от време на време се долива това масло. Един чука с чулке по чугунените накладки на спирачките, друг долива смазочния материал. Затова по пероните на руските гари има голове от изтекло масло и е истинско усилие лъкатушенето между тях с единствена цел да не цопнеш в мазната и лепкава субстанция. Понякога ми е идвало наум, че едно японче или германче ще измисли технология за събиране на това богатство. Ма защо е технология, като шведът от провинция Скания още

в началото на отминалия век е създал съвременен капсулован лагер. Е, тук някой трябва да изкомандва!

Питам женицата със сини дочени дрехи и лейка в ръка защо все жени вършат тази проклетата работа с осите на вагоните ранорано в шест часа сутринта? Тя се усмихва и изговаря: „Они пьют!“... И ми сочи един мъжага, седнал на бруствера на първия перон с крака, положени направо на релсата. Полушваше се в някаква непосилна дремеща поза. Амен да падне, но не падаше. Ръката му стискаше шише „Столичная“, на чието дъно имаше още около пръст водка. „Пьют, пьют...“, си тананиках аз и прехвърлях вагона, за да видя обстановката и от другата страна. Други три празни коловоза, а на четвъртия, последния, стоеше друг ешелон, композиран в противоположна посока. „А, колеги!“, възкликнах аз и се загледах в този друг, обърнат в другата посока ешелон. Натоварен бе с танкове, БТР-и, БМП, автомобили фургонали... Странни бяха тези танкове и други машини. Прашни, пясъчно боядисани, като се вгледах, имаха дупки по корпусите. На някои калниците бяха вдигнати и смачкани, имаше един с половин оръдие, откъснато след ежектора. Видях друг без водещи колела и веригата препасваше първата ролка. На други липсваха ролки... За първи път виждах такива танкове. Аз самият бях танкист и гледката хич не радваше окото ми, свикнало да гледа наперени и наперчени напред бойни машини. В предния край композицията започваше с два конски вагона. Железни и дълги, като вратите и капациите на първия бяха разтворени. Там на едната врата стоеше младеж с пясъчна униформа, като боята на техниката, и се мъчеше да изкара звук от една

китара. Всъщност после щях да разбера – съчинявал е песничка...

Тръгнах назад, уж да контролирам събуждането на личния състав, караула, приготвянето на закуската, но очите ми все блягаха натам – към първия конски вагон. Обикновено на такива малки гарички правим и малки спирки. Разнася се храна, хората се поразтърпкват при възможност.

На двадесетина метра бях от първия вагон на другия ешелон и в един миг очите ми се срещнаха с тези на онова момче с китарата. То подвикна нещо на някого отвътре, остави китарата и енергично скочи на чакъла покрай релсата. Опъна гънките на рубашката си, прекарвайки длани под колана настрани, издърпа навърнато под пагона кепе и се запъти към мен. На три метра отпреде ми се спря, изпъна се и се представи, козирувайки. Аз също отдадох чест и се представих след него. Подадох му ръка. В армията е прието по-старшият да подава първи ръка. Той беше лейтенант, командир на взвод от еди-коя си съветска гвардейска дивизия. Беше командир на танков взвод, а сега като началник на караула придружаваше този странен ешелон към вътрешността на страната. От вагона се подаваха три рошави глави – двама младши сержанти и редник. „Моят екипаж, сега караул“, протегна към тях ръка лейтенантът. Беше типичен руснак. Голям рус перчем се вееше под сложеното на увольнение кепе. Стъпваше наперено и поиска да го заведе при руския офицер, съпровождащ нашия ешелон. Предложих му първо да закуси, а след това. Съгласи се. Вече се бяхме изравнили с нашия конски вагон, един от последните в ешелона.

Циганска колиба беше този наш вагон. От прозореца му излизаше добре укрепен кюнец, от който пушек се виеше нагоре към синьото руско небе. Старшината готвач се разпореждаше на помощниците си за разпределението на закуската и продуктите за обяда. Кюнецът, който така упорито бълваше пушек, си беше продължение на качена във вагона походна кухня, в която вече вреше она велик войнишки боб. Една от отличителните черти на походните армейски кухни е, че постоянно пушат и в техните

 От стр. 18

четири-пет казана винаги ври нещо вкусно. На път, закачени на автомобил, тук, във военния трен на средата на степта, снаряди да падат, кухните си пушат, защото те са оръдието на готвача и в тях все къкри нещо. Никога не можах да разбера как се оправят тези велики готвачи!

Постлаха малка полева масичка отстрани на коловоза и ние с моя колега седнахме да закусим на едни брезентови походни столчета. Преди това се бях разпоредил да занесат закуска на неговите хора. На двадесетина метра се чуваше весел смях и глъчката на нашите двама и неговите трима войници. Закусваха шумно и обсъждаха службата си, все едно вчера се бяха разделили. След малко по нашия ешелон тръгна оная дума – „афганистанци!“ Войнишката पोща е най-бърза, нейното разузнаване и информация винаги са точни. Аз не знаех, ешелонът говореше, че отсрещният влак се връща от война. Лейтенантът потвърди и се затвори в себе си. В мирно време военните ешелони понякога ги забравят на някой страничен коловоз. Той тук стоеше пети ден. Имаше чувал с картофи, съд и примус, с който да ги вари. Имаше и трима войници, с които делеше огромното помещение на железния конски вагон – той спално и караулно помещение. По време на война за този пет дни забравен военен ешелон щяха да изпозастрелят всичките жп функционери – от тукашния началник-гара до онзи в далечното вече Запорожие! Онези от СМЕРШ щяха да пристигнат с малката си американска джипка, да изведат набедения зад гарата и да го гръмнат отблизо. После? „Баби народят другие!“ Тъй обобщаваше маршалът на победата Георгий Константинович! Много пъти съм си задавал въпроса – какъв трябва да е човекът, изрекъл тези думи? В тяхната история беше велик пълководец, маршал на Съветския съюз, четири пъти герой на тази страна... Поне външно беше такъв, но сега за моя лейтенант Коля.

Нищо друго не помня за него. Нито гвардейската му дивизия, нито фамилията, нито бащиното му име. Откъде идваше, кой град щеше да бъде последен в това му дълго пътуване. Помнех онзи щръкнал рус перчем под кепето, сините като небето отгоре ни очи, други неща, но за тях после.

Всичко около живота на нашия ешелон функционираше нормално. Можех да полегна и аз за час след дългата нощ. Предпочетох да отида при Коля, който разсвиряваше китарата си. Седнах до него и се заслушах в ритъма на гласа и китарата му. Пееше разкъсано. Хващаше думи от едно място и ги хвърляше бързо в друго. Неспойна песен, от която не разбирах нищо. Мелодия имаше и беше от ония тъжни и хубави мелодии на руските блатни песни. Войниците му вече спяха в ъгъла на вагона, над захвърлени шалтета и сиви одеяла. Поговорката „Всяко непростано време е загубено!“ явно е валидна за всички казарми по света. Коля спря странната си песен и се усмихна детски и слънчево. За пръв път тази сутрин той се поусмихна радостно. Що ли му зададох въпроса си след това. Питам го не разставя ли караула около ешелона си. Тогава умря усмивката му. Превърна се в досадна гримаса и някак възбудено и той зададе въпрос: „Кого да пазя? Пробития си танк или сандъка с тялото на Жения? Ех, Жения! Братко мой! Женечка...“ По близката му буза се търкаляха сълзи и той никак не се срамуваше от тях. В един момент се стресна, понечи да се извини, но аз бях сложил пръст на уста в знак да замълчи. С лявата ръка го прегръщам през слабите момчешки рамена. Коля се отърси, избърса сълзите си и трепна за миг. „Простете, другарю капитан! Та откъде да знаете за моя неопасен товар! Всички боеприпаси заедно с картучниците на машините са снети. Тези танкове са вече старо желязо, а в другия вагон е Жения. Положен е завинаги в запоеен поцинкован сандък. Има още 19 такива, но аз познавам... Простете, познавах само него.“

Сълзите течаха от дясното му око и той ги бършеше с опакото на дланта си. Направи една усмихната гримаса и посочи лявото си око. „Виждате ли? То свърши вече сълзите си. Скоро ще пресъхне и другото. Тогава вече няма да плача за Жения и другите герои на Съветския съюз, които лежат неживи в такива конски вагони! Няма да пророня и една сълза за тази скапана война, която ме пратила да вода с цялата гвардейска армия! Няма!“ Отнякъде се чу цвилене на кон. Може конят на казака да цвилеше, гонен от вятъра, под сянката на степния орел. Знаем ли? Знаем, че го попитах дали знае онази казашка песен за бойния кон? Той се усмихна и отговори, че всеки казак знае тези бойни песни от времето на техните прадедовци. Той си беше казак и спомена откъде. Как нямаше да я

Това е автентичен разказ* за жестокостта на войната и последствията за хората, които са въвлечени в нея. Не знам дали е сто процента вярна максимата „И най-лошият мир е за предпочитане пред най-добрата война“, но със сигурност няма добра война. Защото, както казва поетът Иван Динков: „Никоя победа не връща мъртвите!“.

Дано новата 2025 г. бъде по-мъдра и донесе мир!

знае! Само че сега казаците не тръгват сами на войни, препасани с шашка и нахлутили на страни червен калпак. Сега ги пращат с танкове и други съвременни технически средства, като преди това ги обучават във висши училища да си служат с тях.

Бях пратил един боец да пребърка полевия ми куфар, в който имаше една забравена бутилка чирпанска ракия. Та молах Коля за чашки. „Какви чашки! Ще пием така, по братски. Разрешавате ли, другарю капитан?“ Усмихнах се, защото знаех как пият руснаците и колко продължава това. Коля отпи от бутилката съвсем скромно, подаде ми я и запя онази песен за коня. Пя тихо и дълго. Аз си тананиках под мустак и отпихах от онази забравена ракия, като гледах да е скришом. Все пак беше рано сутрин и дори в Чирпан местните пияници не бяха били за пръв път жените си. Моя милост го даваше длъжностно лице и в това си качество хич и не трябваше да помириша алкохол.

Щях да науча между песните, че преди две години завършил заедно с приятеля си Жения. Еди-кое си танково училище. Били от съседни казашки селца и завършили класирани първи и втори по успех. „Той, казваше, Жения и в техникума беше първи. Навсякъде все беше първи. Ето и в смъртта ме изпревари!“ Говорех му, че за нея състезание няма и там е, каквото отреди Бог! „Бог в Русия има само в главата на моята стара бабичка! Къде ти в главите на нашите генерали Бог!“ И отпи пак леко. „Има ли Бог, другарю капитан?“ – питаше Коля – Къде е той и защо позволи ония с чалмите да убият Жения! Те имат ли бог? Кой от двата бога е по-силният? А, другарю капитан? Бабиният или техният? Как ще разкажа на майката на Жения за героичната му смърт! Все някога ще я срещна, другарю капитан! Как ще я погледна в очите аз, живият, изпреварен отново от нейния собствен син! Дано разбера някой ден има ли Бог и защо ни праща на война да стреляме по деца на майки, забулени с тюрбани... Дано разбера това, пък и било след като умра.“ „Коля, викам му, прибири бутилката за довечера. Ще прескоча до моя ешелон, после ще се върна...“ Той затананика мелодийката на новата си песничка, аз си мислех: никога не ще я чуя готова тази негова песничка. И друго си мислех – дано да не се научи да пие като истински руснак това момче!

Ходих, свърших някоя полезна и служебна работа, па се върнах отново при него, лейтенанта. „Слушайте, слушайте!“ – и запя своята песничка. Запя я тихичко, както преди. Беше я свършил цялата. Пееше за един взводен командир, изпълнил дълга си към родината. Сега и от лявото око се стичаха ред сълзи. Чудо ли бе станало, та плачеше нормално лейтенант Коля? Аз му помагах в тази работа и хич не се срамувах! Разпоредих се да напълнят малките му бакички с топла храна и му подарих стек от личния си „Феникс“. Същите, с които беше известен тютюневият комбинат в моя град.

След малко тренът ми изпуптя, все едно поемаше дълбоко дъх за следващото си маратонско бягане из степта, и изсвири с тънката си свирка. Нямаше как да тръгне без моя сигнал. Скочих на една от отворените вагонски врати и помахам със зелен флаг. Постепенно чакълът забяга под краката ми, все по-бързо и по-бързо. В съвременните електрически локомотиви липсва романтиката и тътенът на ония стари паровози, бълващи дим до небето, набирайки бавно и тържествено скорост сред облаци от пара и въздишки, позволяващи на тия, които отпътуват, и изпращачите да се разделят нормално и продължително. С тия бързи и мощни електрически кончета едно „Фиут!“ – и композицията е набрала сто! Махам аз на Коля от ония стъпала, гледах устата му да повтаря: „Прощавай, братко! Сбогом! Прощавай...“ Махаше машинално с вдигнатия нагоре „Феникс“. Сетне Коля стана точка и не виждах шептащите му устни. Нито тъмновиолетовия стек виждах. Изгуби се и странният му ешелон. Само онзи степен вятър, и той още лейтенант сред ветровете, се спускаше отстрани, за да подсуши мокрите ми капитански бузи и чак после да пороши гривата на казашкия кон и вдигне нагоре опашката му. Отгоре се рееше степният орел, подгонил сянката си по тревата море.

Лекция на италиански гост професор, посветена на наказателната отговорност на непълнолетните

На 3 декември 2024 г. професор Еудженио де Грегорियो – преподавател в университета Линк Кампус в Рим, Италия, изнесе лекция на тема *Наказателна отговорност на непълнолетните* пред студентите юристи от втори курс, редовна форма на обучение. Събитието беше организирано от Юридическия факултет на ПУ „Паисий Хилендарски“ и Административния съд – Пловдив, както и с подкрепата на почетното консулство на Република Италия в Пловдив.

Лекцията на проф. Еудженио де Грегорियो беше изслушана с голям интерес от студентите

Проф. де Грегорियो направи кратък обзор на различните подходи за наказателната отговорност на непълнолетните, като акцентира върху психологическите, правните и социалните аспекти на проблематиката. Специално внимание беше обърнато на действащата италианска правна уредба от 1988 г. насам, в чието съставяне е участвал лекторът.

В последвалата дискусия бяха повдигнати множество въпроси, сред които този за съвременните тенденции по отношение на минималната възраст за носене на наказателна отговорност, както и за възпитателните мерки, налагани на непълнолетните извършители на престъпления.

Дебат на историческа тематика за ученици се проведе за първи път в Пловдивския университет

Кристиян ЛЪСКОВ

С водещото разбиране, че изкуството на дебата не се състои в желанието за победа, а в стремежа да изградиш мост между своята гледна точка и тази на опонента, в Пловдивския университет се състоя първият ученически дебат на историческа тематика. Събитието се проведе на 30 ноември 2024 г. в 10. аудитория, където на светлия християнски празник Андреевден университетът посрещна ученици от водещи пловдивски гимназии.

Отборите бяха три – всеки от тях в състав от четирима говорители и подкрепяни от своите учители г-н Тенчо Димитров, г-н Красимир Коилов и г-н Илко Василев, а публиката, която изпълни аудиторията, с правото си на глас бе оригана да изиграе решаваща роля в класирането на участниците.

След приветствено слово на доц. д-р Димитър Димитров – ръководител на катедра „История и археология“, начало на състезанието бе дадено от любезните водещи – студентите Мария Ангелова и Ивайло Паунски от III курс, специалност „История и културно наследство“.

Дебатите се проведоха върху предварително зададени твърдения, като в отделните кръгове участниците представяха своите тези, антитези и ясни аргументи. В първия полемичен сблъсък се изправи

учениците от Математическата гимназия „Акад. Кирил Попов“ и Професионалната гимназия по туризъм „Асен Златаров“, които дискутираха върху въпроса: „Революция или еволюция: кой е правилният път за реализиране на националноосвободителното дело през XIX век?“. След много оспорваните обсъждания и с непълноединодушие между журито и публиката превес взе отборът „Будители“ от Математическата гимназия. Във втория дебат силата на своите аргументи и словопремериха учениците на Езиковата гимна-

„Добрият дебат не е борба за победа, а процес на откриване на истината.“

Робърт Куин

Кирил Попов“, а почетното трето място заеха възпитаниците на ПГТ „Асен Златаров“. А за най-добър говорител с единодушното мнение на жури и публика бе обявен Димитър Даскалов от ЕГ „Иван Вазов“. Разбира се, всички участници получиха грамоти и награди, защото дебатът не е арена за победители и победени, а пространство за разбиране и израстване чрез взаимно уважение.

Организирането на първото по рода си събитие в нашия университет бе по инициатива на катедра „История и археология“, а първоначалната идея бе на ас. д-р Теодора Георгиева. Реализирането на събитието бе подпомогнато и от активното

участие на членове на СИАК „Проф. Велизар Велков“.

Разразилите се емоции, позитивната нагласа, всички снимки и топли познания в хода на състезанието гарантират продължението му в следващо издание с исторически дебати в Пловдивския университет. А благодарностите в края на този дъждовен празничен ден под покрива на нашата алма-матер са изцяло за достойните пловдивски учители и техните възпитаници.

Организатори и участници в първия дебат на историческа тематика за ученици

зия „Иван Вазов“ и ПГТ „Асен Златаров“, разисквайки върху темата: „Влиянието на империите (Византийската и Османската) върху българската история: градивно или деструктивно?“. С изразителна преднина при гласуването отбор „Вазов“ от езиковата гимназия надделя над своя опонент – отбор „Завоеватели“.

В крайна сметка като победител по точки в състезанието се поздравиха учениците от ЕГ „Иван Вазов“. Второто място в класирането бе за състава на МГ „Акад.